

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte

Pirmsskolas un sākumizglītības nodaļa

Profesionālā augstākās izglītības studiju programma

“Pirmsskolas izglītības skolotājs”

JELENA VENTERE

4-5 gadus vecu bērnu skaņu izrunas sekmēšana pirkstiņrotalās

Kvalifikācijas darbs

Darba vadītājs

Docente

Dr.paed

Dagnija Vigule

Akadēmiskais
amats

Zinātniskais /
akadēmiskais grāds

Vārds, uzvārds

Paraksts

KULDĪGA 2021

ANOTĀCIJA

Darba autors: Jeļena Ventere

Darba tēma: 4 -5 gadus vecu bērnu skaņu izrunas sekmēšana pirkstiņrotaļās

Studiju programma: pirmsskolas izglītības skolotājs

Darba zinātniskais vadītājs: Dr. paed. Dagnija Vigule

Kvalifikācijas darbā tiek pētīts / analizēts: 4 -5 gadus vecu bērnu skaņu izrunas sekmēšana pirkstiņrotaļās

Darba mērķis: izzināt skaņu izrunas attīstības iespējas pirkstiņrotaļās 4-5 gadu vecumā.

Darba uzdevumi:

1. Analizēt zinātniskās atziņas par valodas un skaņu izrunas apguvi pirmsskolas vecumā un tās sekmēšanu pirkstiņrotaļās, vecuma posmā no 4-5 gadiem.
2. Veikt pētījumu par skaņu izrunas sekmēšanu pirkstiņrotaļās 4-5 gadu vecumā.
3. Apkopot pētījuma rezultātus.

Darbs sastāv no: 2 nodaļām, 5 apakšnodaļām, 7 tabulām un 6 attēliem. Darbs ir papildināts ar 3 pielikumiem.

Tā pirmajā nodaļā: teorētiski apskatīta valodas, skaņu izrunas un pirkstiņrotaļu nozīme bērnu valodas sekmēšanā.

Otrajā nodaļā: veikta pedagoģiskā analīze skaņu izrunas sekmēšanā pirkstiņrotaļās 4 - 5 gadus veciem bērniem.

Rezultātā: var atbildēt uz pētījuma jautājumu, ka pirkstiņrotaļas palīdz sekmēt skaņu izrunu tad, ja tās izmanto bieži, atlasot piemērotas rotaļas konkrētās skaņas uzlabošanai – jo šo skaņu biežāk un dažādos tempos un veidos izrunās, jo lielāka iespēja šīs skaņas pareizu izrunu sekmēt, kā tas notika arī daļai bērnu šajā pētījumā, īpaši, ja bērnam pašam bija vēlme to uzlabot.

Darba apjoms: 42 lpp.

Darbā izmantoti: 25 literatūras un informācijas avoti.

Atslēgas vārdi: *valoda, pirkstiņrotaļas, skaņu izruna, sekmēšana, bērns.*

ANNOTATION

Author of the paper: Jeļena Ventere

Theme of the paper: promoting the sound pronunciation of 4 - 5 year old children in finger games.

Study programme: pre-school education teacher

Consultant of the paper: Dr. paed. Dagnija Vigule

In the qualification work it is researched/analyzed: promoting the sound pronunciation of 4 - 5 year old children in finger games.

Aim of the work: to find out the possibilities of sound pronunciation development in finger games at the age of 4-5.

Tasks of the work:

1. To analyze scientific findings of language and sound pronunciation at preschool age and its promotion in finger games, at the age of 4-5 years.
2. To carry out a study on the promotion of sound pronunciation in finger games at the age of 4-5 years.
3. Summarize the results of the research.

The work consists of: 2 chapters, 5 subsections, 7 tables and 6 images. The work is supplemented with 3 attachments.

In the first chapter: is theoretically viewed the role of language, sound pronunciation and finger play in promoting children's language.

In the second chapter: performed pedagogical analysis in promoting sound pronunciation in finger games for 4-5 year old children.

As a result: can answer to the research question that finger games help to promote the pronunciation of sounds when used frequently, selecting appropriate games to improve a particular sound - the more often and in different tempos and ways of pronunciation, the greater the chance of promoting the correct pronunciation of that sound, as it did part of the children in this research, especially if the child himself wanted to improve it.

Volume of the paper: 42 pages.

In the work are used: 25 literature and information sources.

Key words: language, finger games, sound pronunciation, promotion, child.

Saturs

Ievads.....	5
1. Pirkstiņrotaļas 4-5 gadīgu bērnu valodas attīstībā.....	7
1.1. Valodas, runas un skaņu izrunas jēdziens.....	7
1.2. Valodas apguves un skaņu izrunas raksturojums 4-5 gadu vecumā.....	13
1.3. Pirkstiņrotaļu īpašības un funkcijas bērna valodas attīstībā	18
2. Skaņu izrunas sekmēšanas analīze pirktiņrotaļās 4-5 gadu vecumā.....	25
2.1. Situācijas izpēte praksē.....	25
2.2. Pētījuma rezultāti	33
Secinājumi	39
Izmantotā literatūra.....	40
Pielikumi.....	42

Ievads

Ikvienam, kā lielam, tā mazam valoda ir ļoti nozīmīga. Ar valodas palīdzību bērns ne tikai komunicē, bet arī var apmierināt savas vajadzības, pajautājot sev vēlamo. Mazu bērnu vecākiem vienmēr ir bijusi aktuāla tēma par runāšanu, valodas attīstību, tagad par to raizējas arī lielāku bērnu vecāki un pedagogi, jo mūsdienu tehnoloģiju laikmetā valodas attīstības aizture ir novērojama aizvien lielākā vecumā, tādēļ kvalifikācijas darbā tiks apskatīts kā sekmēt valodas apguvi pirkstiņrotaļās 4-5 gadu vecumā. Arī autores D. Dzintere un I. Stangaine uzsver, ka bērni rotaļājas aizvien mazāk taču rotaļa ir bērna dzīvesveids, kura ir tik ļoti nepieciešama bērna attīstībā. Pētījumi liecina, ka rotaļas ģimenē un pirmsskolas izglītības iestādēs kļuvušas vienkāršākas, saturā nabadzīgākas. Aizvien vairāk tās aizstāj televizors un datorspēles (Dzintere; Stangaine, 2007, 4). Visa sabiedrība ir vienota jautājumā par jēgpilnu pedagoģisko procesu, tātad gan pedagogi, gan vecāki būs priecīgi un gandarīti, ja bērns, ar rotaļu palīdzību, nepiespiestā gaisotnē sekmēs un papildinās savas valodas prasmes.

A. Golubina uzsver, ka pētījumi psiholoģijā un pedagoģijā norāda, ka bērna runas un valodas sistēmas attīstību nedrīkst atstāt pašplūsmā, tāpēc, viņa norāda, ka runas attīstīšana ir viens no pirmsskolas izglītības iestādes galvenajiem uzdevumiem (Golubina, 2007, 225).

C. E. Bolšakova skaidro, ka pirkstiņu rotaļas un spēles ir specifiski mērķtiecīgi virzīti roku vingrinājumi runas kustību analizatora darbības sekmēšanai. Šīs rotaļas arī palīdz attīstīt atmiņu un koncentrēt uzmanību (Большакова, 2005, 64).

B. Brice atzīmē, ka pirkstu rotaļas attīsta bērna runu un palīdz novērst runas traucējumus. Viņa uzsver, ka, lai bērna valoda attīstītos veiksmīgi, ar bērnu kopš dzīves pirmās dienas jārunā, jārotaļājas un viņam jādzied. Autore stāsta, ka viņas pieredze rāda, ka, bieži izmantojot skaitāmpantus, pirkstu rotaļas un īsas dziesmiņas, atraisās bērna valoda, vienlaikus tiek vingrināta uztvere, uzmanība, atmiņa un smalkās motorikas koordinācija (Brice, 2017, 3).

Tika izvēlēts apskatīt tieši pirkstiņrotaļas saistībā ar valodas attīstību, jo praksē pierādās, ka tās ir iespējams izspēlēt bieži, bez lielas sagatavošanās un resursu nepieciešamības. Kā arī sīkāk tiks pētīta skaņu izruna, ko sekmēt, izspēlējot pirkstiņrotaļas.

Pētījuma objekts: pirkstiņrotaļas pedagoģiskajā procesā.

Pētījuma priekšmets: skaņu izruna 4-5 gadu vecumā.

Pētījuma jautājums: kad pirkstiņrotaļas palīdz sekmēt skaņu izrunu?

Pētījuma mērķis: izzināt skaņu izrunas attīstības iespējas pirkstiņrotaļās 4-5 gadu vecumā.

Pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt zinātniskās atziņas par valodas un skaņu izrunas apguvi pirmsskolas vecumā un tās sekmēšanu pirkstiņrotaļās, vecuma posmā no 4-5 gadiem.
2. Veikt pētījumu par skaņu izrunas sekmēšanu pirkstiņrotaļās 4-5 gadu vecumā.
3. Apkopot pētījuma rezultātus.

Pētījuma metodes:

1. Teorētiskās: zinātniskās literatūras analīze;
2. Bērnu skaņu izrunas pedagoģiskais novērojums;
3. Pedagoģiskā izmēģinājuma darbība.

Pētījuma bāze: X pilsētas pirmsskolas izglītības iestāde Y. Pētījumā piedalās 20 bērni.

Pētījuma struktūra: darbs sastāv no 42 lpp. Pētījuma rezultāti atspoguļoti 7 tabulās un 6 attēlos. Darbā tika izmantoti 25 literatūras un informācijas avoti. Kvalifikācijas darbu papildina 3 pielikumi.

1. Pirkstīņrotālas 4-5 gadīgu bērnu valodas attīstībā

1.1. Valodas, runas un skaņu izrunas jēdziens

Psiholoģijas vārdnīcā valoda definēta kā vēsturiski, kulturāli izveidota zīmju sistēma, kas kalpo kā cilvēku saskarsmes līdzeklis (Psiholoģijas vārdnīca, 1999, 150). Citā psiholoģijas pētījumā valoda definēta ļoti līdzīgi: tā ir zīmju un simbolu sistēma, kuru izmantojot, sazinās gan cilvēki, gan dzīvnieki: valodai ir daudz formu: žesti, skaņas, rakstīti simboli un citi, un tās galvenā funkcija ir nodot informāciju (Autoru kolektīvs, vadītāja: Kristīne Mārtinsone, 2015, 148).

Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīcā runa skaidrota šādi – “runāšana, teksta veidošana, domu izteikšana saziņas procesā. Vēsturiski izveidojusies saziņas forma, kuras līdzeklis ir valoda” (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000, 150). Runa psiholoģijas vārdnīcā tiek skaidrota līdzīgi – tā ir vēsturiski izveidojusies cilvēku saziņas forma ar valodas starpniecību, domu formulēšana un izteikšana. Ar runas palīdzību cilvēks gūst zināšanas. (Psiholoģijas vārdnīca, 1999, 124). Tātad skaidrs, ka runa un valoda ir galvenais cilvēku komunikācijas līdzeklis.

A. Golubina skaidro, ka valodai ir būtiska nozīme bērna psiholoģiskajā attīstībā, jo tā pilda dažādas funkcijas: komunikatīvo, vispārinošo un regulējošo. Ar runas un valodas palīdzību pedagogs sniedz zināšanas, veido bērna attieksmi pret apkārtējo pasauli, veicina bērna runas attīstību. Mazam bērnam ļoti patīk atdarināt. Viņa turpina, ka bērns, iepazīstot priekšmetu un lietu pasauli, dabas parādības un savu tuvāko apkārtni, klausoties pieaugušo runā, veido savu aktīvo runu un apgūst vārdu krājumu. Ja runas attīstība tiek traucēta vai aizkavēta, bērnam rodas traucējumi saskarsmē ar citiem, izziņas darbībā, kas savukārt negatīvi ietekmē bērna kopīgo attīstību. Runa ir viens no intelektuālās attīstīšanas līdzekļiem. Valoda ir izveidojusies pakāpeniski līdz ar cilvēka un cilvēku sabiedrības vēsturisko attīstību. Tā ir cieši saistīta ar cilvēka psihisko dzīvi, viņa sajūtām, domāšanu, iztēli un gribu (Golubina, 2007, 224). Tam, ka valodai ir ļoti liela loma bērna attīstībā piekrīt ikviens no mums. Nepašaubāmi to var novērot arī ikdienā, ka valodas aizkavēšanās jebkādā vecumā un dēļ jebkādiem iemesliem ir bērniem ļoti traucējošs faktors gan mācību vielu apgūvē, gan komunikācijā ar apkārtējiem cilvēkiem.

D. Markus uzsver, ka viena no svarīgākajām valodas funkcijām ir sazināšanās funkcija. Par to, cik ļoti mēs vēlamies izteikt citiem savas domas, kaut ko pastāstīt, apspriest, pārliecināt citus, saņemt informāciju, dalīties pieredzē, izkliegt dusmas, čukstēt noslēpumus, paust emocijas, liecina jau bērna pirmie centieni kaut ko paziņot pārējiem cilvēkiem. Autore turpina, ka daļa bērnu sāk runāt agri, citi – vēlāk. Mēdz arī apgalvot, ka bērns sāk runāt tad, kad ir

iemācījies veidot pirmos sakarīgos teikumus, nelielu tekstu. Tas parasti notiek divu gadu vecumā. “Bērna fonemātiskā uztvere ir pilnīgi izveidojusies tikai aptuveni piecu gadu vecumā, kad ir nostiprinājusies lūpu un mēles muskulatūra un bērns var izrunāt visas valodas skaņas” (Markus, 2003, 12). Tātad ceļš uz valodas attīstību bērnam sākās jau esot pavisam maziņam, izdvešot savas pirmās skaņas, tādā veidā cenšoties pievērst sev uzmanību un panākt, ka pieaugušais uztver bērna vajadzības un apmierina tās. Ne velti visi vienmēr uzsver vajadzību runāt un stāstīt jau mazam zīdainim visu, kas ar viņu tiek darīts, lai, pirmkārt, viņš saprastu notiekošo un, otrkārt, jo vairāk valodu viņš sev apkārt dzird, jo vieglāk viņam pēc tam to būs atdarināt.

“Bērnam gribas izzināt, noskaidrot jauno, nezināmo. Jau no pirmā dzīves gada viņam ir svarīgas ne tikai fizioloģiskās, bet arī saskarsmes vajadzības. Tad, kad bērns ir sācis runāt, viņš saskarsmes vajadzību pauž skaņās, vārdos, teikumos. Ar atsaukšanos uz bērna jautājumiem mēs palīdzam viņam izprast pasauli, cilvēku uzskatus, palīdzam dzīvot pozitīvās emocijās” (Markus, 2003, 18). Ļoti svarīgi ir vienmēr atbildēt uz bērna jautājumiem. Mūsdienās visi ļoti kaut kur steidzas un šī komunikācija ar bērnu, atbildot uz viņa jautājumiem, bieži vien neizdodas pozitīva. Kā vairāki autori uzsver, ir ļoti svarīgi savā ikdienas skrējienā apstāties un tiešām bez steigas parunāt ar savu bērnu, ieklausīties viņā, neatkarīgi no viņa vecuma, jo arī mazam bērnam ar šķietami vienkāršiem jautājumiem tas ir ļoti svarīgi. Iespējams, ka priekš pieaugušā šie jautājumi liekas mazsvarīgi, taču, ja bērns to jautā, tad tas viņam ir svarīgi.

I. Šternfelde metodiskā materiālā raksta, ka roku un pirkstu vingrinājumi var būt ļoti dažādi. Tie palīdz attīstīt sīko pirkstu muskulatūru, tādējādi veicinot bērnu garīgo attīstību, stimulējot runas centru darbību. Bērni kļūst veiklāki elementāro pašapkalpošanās iemaņu veikšanā, kā arī acīmredzami uzlabojas iemaņas tēlojošās darbībās. Vēlāk arī lasīšanas un rakstīšanas procesā mazāk sarežģītumu (Šternfelde, 2017, 5). Autore I. Šternfelde uzsver, ka ar roku un pirkstu vingrinājumiem var attīstīt bērnam dažādas prasmes, kā zināms, jo vairāk pirksti tiek vingrināti, jo bērnam pēc tam pašam vieglāk veiksies iemācīties daudz praktisku lietu, kas pašam, kļūstot patstāvīgākam un lielākam, būs neizbēgami jāapgūst, lai pats par sevi varētu parūpēties, piemēram, aizpogāt savas jaciņas pogas. Kā arī, protams, vingrinot rokas un pirkstus, tiek attīstīta mūsu valoda, jo mēs visi zinām, ka mūsu pirkstu galos atrodas nervi, kuri atbild par runas centru.

I. Šternfelde uzsver, ka “pirmsskolas vecuma bērnu galvenais darbības veids ir rotaļa, tāpēc arī visus vingrinājumus sīkās motorikas attīstīšanai labāk mācīt rotaļu veidā. Rotaļa ieinteresēs bērnu, palīdzēs viņam uztvert informāciju un apgūt jaunas prasmes un iemaņas” (Šternfelde, 2017, 5-6). Kā zināms, rotaļa ir svarīgākais bērna darbības veids, caur ko bērns labprāt, nepiespiestā gaisotnē, pats nemanot apgūst jaunas prasmes un iemaņas, kas ir ļoti svarīgi viņa

turpmākajā attīstībā, tāpēc, kā uzsver I. Šternfelde, bērniem mācot kaut ko jaunu vai attīstot jau esošās prasmes, visveiksmīgāk tas izdosies rotaļu veidā, jo bērnam lielākoties būs interese piedalīties un iesaistīties, nevis, ja tiks stāstīta tikai teorija, kas bērnam reizēm ir pilnīgi nesaprotami jēdzieni.

A. Golubina skaidro, ka valoda nav iedzimta spēja, bet tā attīstās pakāpeniski ontogēneses procesā vienlaikus ar bērna fizisko un garīgo attīstību. Autore uzskata, ka galvenā loma valodas attīstībā pieder dzirdes kvalitātei. Tikai pilnvērtīga dzirde nodrošina pieaugušo runas uztveri un ļauj to bērnam atdarināt, pamazām apgūstot pareizas runas iemaņas. Bērna runas pareizu attīstību nosaka vairāki faktori:

- Bērna psihiskā veselība;
- Pilnvērtīga dzirde;
- Pilnvērtīga valodas vide, tātad gramatiski pareiza un leksiski bagāta pieaugušo un pedagoga runa;
- Pietiekama runas prakse – iespēja daudz un regulāri vaicāt, saņemt atbildes, sarunāties;
- Audzināšanas un apmācības kvalitāte (Golubina, 2007).

Autore A. Golubina lielu nozīmi piešķir dzirdes kvalitātei, kam noteikti var piekrist. Dzirde sākumā ir visa pamats, darba autores pieredzē ir bērns, kura dzirdes un valodas attīstībai mazā vecumā netika pievērsta pietiekami liela vērība. Rezultātā bērns sākot runāt, darīja to ļoti neskaidri un nepareizi. Ļoti novēloti bērns tika aizvests uz dzirdes centru un izrādījās, ka visa pamatā bērnam ir bijusi vājdzirdība, kas netika laicīgi atklāta un ir ļoti iespaidojusi bērna runu un vispārējo attīstību kopumā, jo viņš nu jau ir pietiekami liels, lai saprastu, ka citi bērni piecos gados runā daudz skaidrāk un visi viņu saprot, taču šo bērnu, diemžēl, ne visiem izdodas saprast. Tātad dzirdes kvalitātei ir milzīga loma bērna runas un kopējā attīstībā.

“Pētījumi psiholoģijā un pedagoģijā norāda, ka bērna runas un valodas sistēmas attīstību nedrīkst atstāt pašplūsmā. Tāpēc runas attīstīšana ir viens no pirmsskolas izglītības iestādes galvenajiem uzdevumiem” (Golubina, 2007, 225). Darba autore pilnīgi piekrīt šim apgalvojumam, ka runas attīstīšana ir viens no galvenajiem uzdevumiem pirmsskolā un jo agrākā vecumā, jo labāk. Jo bērnam labākas valodas prasmes būs jau agrā vecumā, jo vieglāk viņam būs iejusties, komunicēt ar apkārtējiem un veidot pozitīvas attiecības kā ar bērniem, tā pieaugušajiem.

A. Golubina raksta, ka „iepazīstoties ar dažādu autoru darbiem valodas apgūšanā (Kalniņa, Skrube, R. Boša, V. Korotovs, A. Usova un citi), varam secināt, ka praktiski bērns apgūst valodu, saskaroties ar pieaugušo runu, pētot dažādus priekšmetus, apgūstot izziņu par sevi, savu tuvāko apkārtni, vērojot dabas objektus, darbojoties dažādās jomās, spēlējoties, rotaļājoties, kā

arī veicot citas bērna socializāciju sekmējošas darbības pieaugušā vadībā un savu vienaudžu pulkā. Valoda ir realitāte, ko bērns apgūst tikpat praktiski kā savu apkārtni, tas notiek pakāpeniski” (Golubina, 2007, 225). Pie nosacījuma, ka bērnam ar veselību viss ir kārtībā, tā arī ir, ka valodu bērns apgūst pats par sevi, savās ikdienas darbībās. Kā jau iepriekš tika minēts, galvenā no šīm darbībām ir rotaļa, caur kurām bērns arī ar prieku visu apgūst, kā arī citas ikdienišķas lietas, piemēram, velkot kājās zeķes, ja pieaugušais vienmēr nosauks šo lietu īstajā vārdā, tad bērns pēc laika jau būs iegaumējis un atkārtos šo vārdu zeķes.

L. Kuške izdala līdzīgus bērna valodas pareizas attīstības priekšnoteikumus, kādus izdalīja autore A. Golubina.

- Laba vecāku veselība;
- Normāla mātes grūtniecība un dzemdības;
- Bērna laba veselība;
- Normāla galvas smadzeņu darbība;
- Pareiza vecāku runa un citi (Kuške, 2013, 5).

Šie priekšnoteikumi ir diezgan līdzīgi A. Golubinas uzsvērtajiem, arī pieminēta bērna laba veselība un pareiza bērnam apkārtesošo runa, kas arī ir ļoti svarīgs faktors, lai bērns atdarinot, darītu to pareizi, tātad ikdienā dzirdētu pareizu valodas lietojumu.

Autore L. Kuške izdala arī skaņu izrunas kļūdu cēloņus, kuri var būt šādi:

- Pārāk liela, vai maza mēle;
- Pārāk liela, vai maza mēle;
- Sakodienu anomālijas;
- Īsa zemmēles saite;
- Aukslēju vai lūpas iedzimti šķēlumi;
- Pavājināta dzirde;
- Garīgā atpalcība;
- Apkārtējo cilvēku nepareiza runa;
- Divvalodība;
- Ģimenes dzīvesveids un sociālā vide (Kuške, 2013, 5-6).

Pie skaņu izrunas kļūdu cēloņiem vairāk strādā logopēds, taču ir lietas, kas to ietekmē arī ārpus veselības, kā, piemēram, autores L. Kuškes pieminētais – jau atkal apkārtējo cilvēku nepareiza runa, divvalodība, ģimenes dzīvesveids un sociālā vide. Pārējie pieminētie ir veselības priekšnoteikumi, ko var konstatēt tikai speciālisti.

Arī krievu autores uzsver, ka pirmsskolā bērnam jāattīsta un jāuzlabo sava valoda katru dienu ar gudru pedagogu palīdzību, autores īpaši uzsver logopēdu, audzinātāju un mūzikas

skolotāju (Филичева., Чиркина. 2004). Darba autore piekrt, ka sadarbībai starp visiem šiem trīs pedagogiem ir liela nozīme. Ja pedagogs, mūzikas skolotāja un logopēde sadarbojas, var paveikt daudz bērna runas attīstības ziņā. Šajā ziņā darba autorei ir piemērs no ikdienas, darba autore kā pedagogs bērniem mācīja burtu "r", pedagogs šo skaņu uzsvēra pirkstiņrotaļās, mūzikas skolotāja ieraugot to, mūzikas nodarbībā ļoti uzsvēra visās dziesmās un darbībās skaņu "r", kā arī logopēde šajā pat laikā trennēja atsevišķiem bērniem skaņas "r" izrunu un tas tiešām vainagojās panākumiem. Pat darba autores personīgais bērns, kurš šo skaņu izrunā pareizi un mācās darba autores grupā, vēl pēc ilga laika skaitīja šos pantiņus un dziedāja dziesmiņas ļoti šo skaņu uzsverot, viņam bija spilgti palicis atmiņā šis laiks, kad šis burts un skaņa tika mācīta un viņam ļoti patika šīs rotaļas un darbības ar skaņas "r" uzsvēršanu.

Valsts izglītības satura centra metodiskajos ieteikumos pirmsskolas mācību programmu īstenošanai valodā varam izlasīt, ka:

Bērnu runa no agras bērniecības veidojas un attīstās pieaugušo valodas ietekmē un ir atkarīga no:

- iespējas dzīvot vidē, kurā dzird pilnvērtīgu valodu;
- iespējas pietiekami praktizēt runu;
- audzināšanas un mācībām;
- labas bērna psihofiziskās veselības.

Runas attīstībai ir nepieciešama laba runas orgānu muskulatūra, laba dzirde, kontakts ar pieaugušo (VISC metodiskie ieteikumi pirmsskolas mācību programmu īstenošanai, 2016, 20) Vairāki autori uzsver, ka runas attīstību ietekmē vairāki faktori, piemēram, bērna psihofizioloģiskā attīstība, psiholoģiskā un sociālā vide ģimenē, dzirdes kvalitāte, vecāku attieksme, bērna laba veselība, pietiekama runas prakse un citi. Šie faktori visiem apskatītajiem autoriem ir ļoti līdzīgi un visi kā viens uzsver, ka pieaugušajiem, kuri ikdienā atrodas bērna tuvumā, ir ļoti liela nozīme bērna valodas sekmēšanā.

Ieteikumos pirmsskolas mācību programmu īstenošanai tiek izdalīti ieteikumi bērna valodas un runas attīstīšanai:

- ar bērnu iespējami daudz sarunāties;
- izvēlēties spēlēt tādas spēles un rotaļas, kuras vienlaikus attīsta valodu un kustības;
- dzejoļu un stāstiņu lasīšana, kas piemēroti bērna vecumam;
- mīklu minēšana
- grāmatu lasīšana ar zīmējumiem, lai bērns varētu redzēt un saprast tekstu (VISC metodiskie ieteikumi pirmsskolas mācību programmu īstenošanai, 2016, 20). Darba autorei šie ieteikumi šķiet ļoti saprotami, pārskatāmi un pavisam noteikti tie ir izpildāmi, tikai piemeklējot pareizās lietas un pareizo pieeju.

Valsts izglītības satura centra ieteikumi aicina, izmantojot veseluma pieeju valodas apgūvē, svarīgi ievērot Ž. Piažē „Septiņus galvenos ceļus valodas apgūvē”.

1. Uzklusīt bērnu.
2. Dot bērnam kaut ko reālu, par ko viņš varētu runāt.
3. Iedrošināt bērnu un iesaistīt viņu dialogā.
4. Lietot tādus jautājumus, kas rosinātu bērnu atbildēt ar vairākiem vārdiem.
5. Veicināt bērnu klausīšanās prasmes.
6. Pēc vajadzības piesaistīt profesionālu palīdzību – logopēdu.

7. Iepazīties ar programmām un jauninājumiem zinātnē, lai veiksmīgāk sekmētu bērna runu (VISC metodiskie ieteikumi pirmsskolas mācību programmu īstenošanai, 2016, 20).

Svarīgi ņemt vērā jau iepriekš pieminētos ieteikumus, sākot ar bērna uzklusīšanu, jebkuros apstākļos atrodot tam laiku, kas mūsdienā steidzīgajā ritmā bieži vien ir ļoti grūti izdarāms. Kā arī liels klupšanas akmens ir jautājumi, uz kuriem bērns var atbildēt ar vienu vārdu, šim īpaša uzmanība jāpievērš arī pedagogiem, jo bērns, kurš negrib jeb kautrējas runāt, atradīs veidu, kā atbildēt ar vienu vārdu, tātad jautājumiem jāpievērš liela vērība, kā tos noformulē.

Arī autores E. Bārda un U. Skaista uzsver, ka “attīstīta fonemātiskā dzirde, precīza skaņu izruna, skaidra un izteismīga runa ir būtiska ikvienam. Runa un valoda ir jāveido un jākopj. Turklāt, jo ātrāk tiek uzsākta pareizas skaņas izrunas mācīšana, jo bērnam ir mazāk laika nepieciešams, lai skaņu iemācītos izrunāt pareizi” (Skaista, Bārda., 2011, 4). Tātad ir pat ļoti svarīgi ar kādiem pieaugušajiem bērns pavada savu dienu un kāda ir viņu runas kultūra, ko bērns savā ikdienā dzird jau no pavisam maza vecuma, jo ir liela iespēja, ka bērns šo runas kultūru atdarinās. Kā arī svarīgi, lai šis bērnam tuvais cilvēks laicīgi pievērš uzmanību bērna pareizai skaņu izrunai, kā iepriekš autores minēja, jo ātrāk tam pievērš uzmanību, jo pēc tam vieglāk gan bērnam, gan vecākiem, kuriem nav par šādām lietām jāuztraucas, jo bērns jau no agras bērnības skaņas izrunā pareizi.

“Pirkstu sīkās muskulatūras mērķtiecīga attīstīšana un pirkstu veiklības izkopšana vienlaicīgi stimulē fonemātisko iemaņu attīstību, tāpēc jau agrā bērnībā ieteicamas “pirkstiņu” spēles un vingrinājumi. Pirkstu sīkās muskulatūras vingrinājumus var mērķtiecīgi izmantot, piemēram, rīta aplī, mācību procesa dinamiskajā pauzē vai pastaigas laikā, lai sagatavotu, iesildītu bērnu rokas rakstīšanas iemaņu attīstīšanai” (Skaista., Bārda, 2011, 7). Šīs autores uzsver, ka, lai attīstītu pirkstu sīko muskulatūru, kas savukārt, attīsta valodu, ir jānodarbina un jātrennē pirkstiņi jau no maza bērna vecuma. Pedagoģiskajā procesā to iespējams ietvert jebkurā ikdienas darbībā, jo pirkstu spēles neprasa ne lielu resursu vajadzību, ne lielas telpas nepieciešamību, tātad to var darīt jebkur un jebkad, kad tas iederas.

“Jo bērns lielāks, jo grūtāk noteikt, cik daudz viņa valodā ir iedzimtības un cik daudz apgūts no apkārtējās vides. Lai cik šķietami viegli un nemanot bērns iemācās savu vecāku valodu, arī šī dzimtā valoda ir jāmācās. Jebkurai valodai ir sava skaniskā sistēma, kas citu valodu runātājiem var būt grūti apgūstama ne tikai dzimtajā valodā neesošo skaņu dēļ, bet arī to skaņu grupu kombināciju dēļ, kuras grūti pakļaujas pierastajam dzimtas valodas runas stereotipam” (Markus, 2003, 27). D. Markus skaidro, ka bērnībā visgrūtāk izrunājamā latviešu valodas skaņa ir vibrants “r” (Markus, 2003, 32). Protams, ka jo vecāks bērns, jo šos valodas attīstības faktorus aizvien grūtāk noteikt, taču tāpēc valodai jau agrā bērnībā jāpievērš pietiekami liela nozīme, kā jau iepriekš vairākkārt pieminēts. Kā arī darba autore var piekrist apgalvojumam, ka skaņa “r” maziem bērniem ir viens no lielākajiem klupšanas akmeņiem.

Tātad var secināt, ka valodas apguves sekmējošie faktori ir daudz un dažādi, bet pirmkārt, tā ir ģimene un tuvie mums apkārt, jo tajā bērns dzīvo jau no agras bērnības, kas ir pamats viņa valodas attīstībai, kā arī pirmsskolas izglītības iestāde, jo tajā bērns pavada samērā ilgu laiku. Protams, ne mazāk svarīgi ir arī veselības priekšnoteikumi, lai nebūtu problēmas ar dzirdi, uztveri un veselību kopumā.

Valodas attīstība ir svarīga jebkurā pirmsskolas vecumā, jo no tās atkarīgs ļoti daudz kas, piemēram, kā bērns iejutīsies, kā sadraudzēsies un kā spēs komunicēt kā ar vienaudžiem, tā pieaugušajiem, taču katrā vecumposmā valodas attīstības raksturojums būs nedaudz citāds, tāpēc turpinājumā tiks apskatīts valodas un skaņu izrunas raksturojums konkrēti 4-5 gadu vecumā.

1.2. Valodas apguves un skaņu izrunas raksturojums 4-5 gadu vecumā

Vecāki un sabiedrība visi kā viens runā par to, kad bērnam jāsāk runāt, cik daudz jāprot konkrētā vecumā un bieži tiek runāts par to, kādam valodas attīstības līmenim jau jābūt 4-5 gadu vecumā, jo sabiedrības acīs tas jau skaitās „liels bērns”. Ir skaidrs, ka gandrīz visi bērni šajā vecumā jau runā, ja bērnam nav nekādu nopietnu veselības problēmu, taču daļai bērnu joprojām ir dažādas valodas problēmas arī šajā vecumā, kā, piemēram, mazs vārdu krājums, nepareiza skaņu izruna un citas.

Visiem zināms, ka vispirms runāt bērns mācās ģimenē, pēc tam šīs prasmes attīsta pirmsskolas izglītības iestādē un sabiedrībā. Valodas apguvi var sekmēt vai bremsēt dažnedažādi faktori, sākot ar ģimenes izglītības līmeni, vecāku aizņemtību un beidzot ar prasmīgu vai neprasmīgu pirmsskolas izglītības skolotāju, jo sākumā ģimene un pēc tam pirmsskolas izglītības iestāde ir tās vietas, kur bērns pavada samērā ilgu laiku.

Lielākā daļa bērnu šajā vecumā ir apguvuši valodas pamatus. Sallija Vorda raksta, ka šajā vecumā bērnam ir plašs vārdu krājums, un bērna runa ietver visus teikumu pamatveidus. Vārdu krājums joprojām paplašinās, un pilnveidojas zināšanas par teikumu un tā gramatiskajām struktūrām, valodas lietojums kļūst „nobriedušāks” (Vorda, 2017).

Tā kā šajā vecumā joprojām svarīga ir vārdu krājuma paplašināšana, pedagoģe L. Paramonova izvirza dažādus priekšnosacījumus tā pilnveidošanai:

- Darbošanās notiek rotaļu veidā;
- Darbs ar priekšmetisku praktisku darbošanos;
- Jāizmanto visas maņas;
- Pirkstu sīkās muskulatūras attīstīšana;
- Kustību izmantošana;
- Psihisko procesu pilnveidošana;
- Dinamiskās pauzes ievērošana (Парамонова, 2004).

Tātad joprojām ļoti svarīga ir bērnu praktiskā darbošanās, izmantojot pirkstu sīko muskulatūru, tātad, darbojoties ar pirkstiem un rokām – gan vienu, gan abām vienlaicīgi. Un īpaši svarīgi gan šajā, gan visos bērnu vecuma posmos visas darbības piedāvāt caur dažādām bērna vecumam un interesēm atbilstošām rotaļām.

“Valoda aizvien biežāk tiek izmantota kā instruments problēmu risināšanai, piemēram, lai sarunātu un izplānotu nokļūšanu rotaļu mājā kokā un lai noorganizētu rotaļas gan sev pašam, gan kopā ar draugiem, piemēram, iedalot lomas un izdomājot spēles sižetu. Bērns kļūst aizvien prasmīgāks, ne tikai izklāstot savu ideju, bet arī cenšoties panākt savu un vienojoties par to, kuram kārtā uzņemties galveno lomu. Viņš arī daudz labāk spēj aprakstīt savu pieredzi un ar to saistītās domas un sajūtas” (Vorda, 2017, 354). Šajā vecumā valodas prasmes iezīmējas īpaši svarīgi, lai spētu skaidri komunicēt ar saviem vienaudžiem un veiksmīgi varētu iesaistīties spēlēs un rotaļās. Ja bērnam kaut kāda iemesla dēļ ir valodas barjera vai bērns ir intraverts, viņam ir grūtības iesaistīties un sadraudzēties un doties kopīgos piedzīvojumos ar sava vecuma bērniem, kas savukārt negatīvi ietekmē bērna pašapziņu. Mēs katrs gribam būt iederīgs un vēlamies, lai mums būtu draugi, ar ko kopā pavadīt laiku.

S. Vorda turpina izklāstīt sīkāk šim vecumposmam raksturīgo, ka bērns šajā vecumā labprāt iesaistās garās un sarežģītās sarunās, kā arī vēl prasmīgāk pielāgojas situācijai un sarunbiedram (klausītājam), apzinoties, ka ar audzinātājam nerunā tāpat kā ar mazajiem brālīšiem. Bērns arvien labāk atceras pieklājības likumus, tādēļ nu jau retāk nākas atgādināt, ka jāsaka „paldies” un „lūdzu”. Šajā vecumposmā viņš aizvien uzstājīgāk pieprasa pieaugušo uzmanību, ja vēlas uzsākt sarunu, kā arī krietni sekmīgāk atrod īsto brīdi, lai pievienotos citu cilvēku sarunām, -

gaida kādu pauzi, nevis iejaucas (Vorda, 2017, 355). Praksē to arī var novērot, ka, tiešām, ar katru gadu aizvien retāk jāatgādina bērniem, ka jāizmanto pieklājības frāzes, ja ko vēlas, kā arī daļa bērnu spēj pagaidīt savu kārtu jeb īsto laiku, kad iesaistīties sarunā, taču daļa vēl to neprot, tas ļoti atkarīgs no bērna, viņa rakstura un audzināšanas ģimenē.

Autore Vorda turpina, ka bērnam šajā vecumā ļoti patīk valoda (jo īpaši mīklas un joki), un viņi labprāt klausās garus un diezgan sarežģītus stāstus. Par spīti šim progresam, grāmatas autore uzsver, ka bērns vēl nav mazs pieaugušais, un nenobriedušais runas veids izpaužas dažādi. Piektajā dzīves gadā pavisam „parasta lieta” ir dažkārt pieļaut gramatiskas kļūdas, piemēram, „nācu” vietā pateikt „nācīju”. Daudziem bērniem vēl ir grūtības izrunāt dažas valodas skaņas – „l” vietā tiek teikts „v” un „u”, bet „r” vietā tiek lietots „l”, „v” un „j”, savukārt „s” tiek izrunāts neskaidri (Vorda, 2017, 355). Darba autore arī praksē novērojusi, ka bērni ik pa laikam vārda vidū skaņu “l”, aizstāj ar skaņu “u”, kā arī neskaidra skaņas “s” izruna ir diezgan bieži novērota lieta.

Arī autore A. Bāra sīki skaidro šī vecumposma raksturīgo, arī viņa piemin gandrīz tās pašas skaņas, kurās bērni kļūdās visbiežāk - četrus gadus veca bērna runa jau gandrīz atgādina pieauguša cilvēka runu. Šādā vecumā bērns runā teikumus, uzmanīgi klausās pasakas, piedalās pasaku inscenēšanā. Dažreiz vēl novērojama nepareiza skaņu izruna (skaņu r aizstāj ar l vai j, skaņas š un ž aizstāj ar s, z, skaņu l vārda vidū izrunā kā u (vilki – viuki). Bērns lēnām sāk mācīties burtus. Dažus drukātos burtus arī jau spēj uzrakstīt (Bāra, 2016, 12). Abas iepriekšminētās autores piemin gandrīz vienas un tās pašas skaņas, kurās bērni lielākoties kļūdās šajā vecumā: tās visizteiktāk, ko arī var novērot praksē, ir skaņas “r” un “l”, kā arī darba autores praksē bērni diezgan bieži neskaidri izrunā skaņu “s”, pat biežāk nekā grūti izrunājamo skaņu “r”.

Piecgadnieks jau prot runāt frāzēs un arī dara to, lielākoties prot nosaukt visas septiņas nedēļas dienas, gadalaikus, plašāk saprot vispārinošos apzīmējumus – pārvietošanās līdzekļi, apģērbs, apavi un citus., grupē priekšmetu attēlus (pēc dažādām pazīmēm, kā, piemēram, krāsas, pēc formas, pēc piederības), skaita līdz desmit, prot salīdzināt nelielus daudzumus – vairāk, mazāk, tikpat, lielākoties saprot stāstītā galveno domu. Piecus gadus vecs bērns raksta drukātos burtus un ciparus. Dažreiz burtus un ciparus var uzrakstīt tā sauktajā spoguļrakstā. Lielākā daļa bērnu skaņas izrunā pareizi, dažiem joprojām saglabājas grūtības ar r, l skaņu pareizu izrunu (Bāra, 2016, 12). Darba autores praksē četrgadīgi un piecgadīgi bērni spoguļrakstā uzraksta burtus un ciparus ļoti bieži, no 20 bērniem kāds to pamanās izdarīt katru nedēļu, līdz lūdz viņu pārlabot un tad bērns to izdara pareizi. Visbiežāk tas novērojams, kad bērni nesāk vārdu rakstīt lapas kreisajā pusē, bet raksta to lapas labajā pusē.

Autore A. Bāra turpina, ka tomēr praksē bieži sastopami trīsgadīgi, četrgadīgi, piecgadīgi un pat sešgadīgi bērni, kuriem valodas attīstība tikai šajā vecumā sākas. Tas varētu būt dažādu iemeslu dēļ, gan mātes slimošana un zāļu lietošana grūtniecības laikā, dažādas dzemdību traumas, priekšlaicīgi sākušās dzemdības, divvalodība ģimenē un citi., gan vecāku nepietiekami vērīga attieksme pret bērna valodas un runas attīstību, uzskatot, ka bērns kaut kad iemācīsies runāt pats. Dodoties uz skolu ar mazu vārdu krājumu, daudzu skaņu izrunas traucējumiem, bērnam būs grūtības iemācīties raiti lasīt, rakstīt un komunicēt ar apkārtējiem (Bāra, 2016, 13). Šāds piemērs ir arī darba autores praksē meitenei dēļ divvalodības ģimenē, kas ir ļoti aizkavējusi meitenes valodas attīstību un viņai ir lielas grūtības komunicēt ar pedagogiem un jebkuru citu pieaugušo, kas nav viņas ģimenes loceklis, bet, par laimi, viņa atradusi veidu kā veiksmīgi sadraudzēties un komunicēt ar daļu grupas biedru, par ko liels prieks. Taču iejušanās jaunu cilvēku lokā viņai sagādā grūtības, kā arī viņa nespēj, piemēram, noskaitīt dzejoli viena pati, jo kautrējas no nepareizas skaņu izrunas, kuru veicinājusi mātes saziņa ar bērnu tikai krievu valodā, lai gan abi vecāki labi runā latviski, kā arī pedagogi ir atbalstoši, meiteni iedrošina un bērns nekad netiek kaunināts ne no pedagogu, ne bērnu puses.

Psiholoģijas pētījumā vēstīts, ka 3-5 gadus vecs bērns sāk veidot garākus teikumus, viņa vārdu krājums turpina paplašināties, viņš sāk lietot saikļus „bet” un „tāpēc”, spēj atstāstīt nenesus notikumus, uzdod daudz jautājumu. Teikumu konstrukcijas kļūst arvien sarežģītākas, bērns brīvi lieto tagadnes, pagātnes un nākotnes formas, tomēr ik pa laikam vēl pieļauj kļūdas vārdu locījumos vai teikumu konstrukcijās. Piemēram, četrgadīgā bērnam, kurš ir saniķojies un nevēlas nākt vakariņās, mamma jautā: „Ko tu darīsi? Nāksi ēst vai kliegsi tālāk?” – un bērns atbild: „Kliegsīšu tālāk!” ASV veikti pētījumi rāda, ka četrgadīgā bērna vārdu krājumā ir aptuveni 2000 vārdu, bet sešu gadu vecumā bērns jau lieto gandrīz 13000 vārdu. Latvijā šāda veida pētījumi nav veikti (Autoru kolektīvs, vadītāja: Kristīne Mārtinsone, 2015). Skaidrs, ka, jo vecāks bērns kļūst, jo valoda kļūst nobriedušāka. Ja tā nenotiek, tad tam ir savlaicīgi jāmeklē problēma un risinājums, taču, protams, ka šajā vecumā vēl pieļaujamas dažas kļūdas bērna valodā.

G. Svence savā pētījumā par bērna runas attīstību pirmsskolas vecumā, atsaucoties uz dažādiem autoriem raksta tā – “4 gadu vecumā valoda pati par sevi bērnam kļūst par analīzes priekšmetu, viņš tiecas to saprast, runāt par to, aktīvi uzdot jautājumus par valodu (vārdu nozīmi) pieaugušajiem. Četrus gadus veciem bērniem strauji pieaug interese par vārdu skanisko noformējumu. Tieši tādēļ šis vecums ir ļoti svarīgs, lai uzsāktu valodas elementu apguvi. Ieklausoties pieaugušā runā, bērns nereti pats cenšas noteikt līdzību vārdu skanējumā, pats izdomā vārdu pārus ar atskaņām (kasa – lasa, panna – vanna u.tml.). Šajā vecumā bērniem ļoti patīk ritmizēt savu runu. Spēlējoties ar vārdiem, daudzi bērni tos ritmizē, sacerot nelielas

divrindes vai četrindes. Šāda interese par valodas ritmu veicina arī bērna uzmanības attīstību pret runas skanisko aspektu, kā arī attīsta fonemātisko dzirdi” (Svence, 2019,5). Tātad, kā G. Svence uzsver, 4 gadi ir ļoti svarīgs bērna vecums, kad attīstīt bērna valodu, jo viņam pašam parādās interese par dažādu valodas skanējumu.

Katram vecumam ir savi valodas apguves uzdevumi, kas bērnam jāmača un jāiemācās šajā vecumā. Turpinājumā tiks apskatīti valodas apguves uzdevumi 4 - 5 gadu vecumā no pirmsskolas mācību programmas.

Valodas apguves uzdevumi 4-5 gadu vecumā.

Pirmsskolas izglītības mācību satura programma valodas apguvei izdala šādus uzdevumus šim vecumposmam:

- “Stāsta, ka cilvēki var sazināties dažādi;
- Atbild uz jautājumu un uzdod vienkāršus, īsus jautājumus, saistītus ar ikdienu;
- Uzklauša citus, iesaistās sarunā;
- Saklauša un mācās atšķirt runas intonācijas, kuras pauž emocijas;
- Klausās tekstu, nosauc darbojošās personas, to emocijas un darbības;
- Stāsta par redzēto, dzirdēto, piedzīvoto, saskaņo vārdus teikumā;
- Atšķir un nosauc pirmo skaņu vārdā;
- Mācās pareizi izrunāt visas skaņas;
- Darbojoties iepazīst sev nozīmīgus burtus;
- Lasa savu vārdu un atsevišķus uzrakstus apkārtņē;
- Raksta burtu elementus neierobežotā laukumā” (Skola2030, Pirmsskolas mācību programma; 2018, 58 - 61).

Ir skaidrs, ka 4-5 gadu vecumā lielākoties valodas pamati ir apgūti, taču nereti ir sastopamas gramatikas un cita veida kļūdas, kas vairumam bērnu ir vienādas, piemēram, kādu skaņu aizstājot ar citu, kuru vieglāk izrunāt, neskaidra kādas skaņas izruna un tamlīdzīgi. Tātad, ir jāturpina attīstīt valoda un tās prasmes, lai pieļautu aizvien mazāk kļūdu un jau bērnībā iemācītos runāt gramatiski pareizi, jo tas ir pamats visai dzīvei un veiksmīgai komunikācijai ar apkārtējiem.

Arī V. Zelmenis pie šīs vecumposmu īpatnības uzsver, ka bērnībā pareizi izkopta un skaidra runa ir ļoti nozīmīgs ieguldījums visai turpmākajai dzīvei. Viņš arī uzsver, ka šajā vecumā jāpalīdz bērnam izteikt domas pareizos un sakarīgos teikumos. V. Zelmenis uzskata, ka svarīgi pievērst vērību pareizai un skaidrai līdzskaņu izrunai (dikcijai), kas ir ļoti nozīmīga turpmākajai dzīvei, jo tas palīdz vieglāk iekļauties skolas mācībās un vienaudžu pulkā. V. Zelmenis

atgādina, ka skolas gaitas atvieglo arī ģimenē un bērnudārzā ieaudzinātā pienākuma, disciplīnas un kārtības izjūta (Zelmenis, 2000).

Kā zināms, bez veiksmīgas komunikācijas skolas un sabiedriskā dzīve nav iedomājama un tā būs bērnam sarežģīta, ja trūks šī svarīgā prasme, tāpēc ļoti nozīmīgi šo iespējamo problēmu novērst jau agrā bērnībā, pievēršot valodas attīstībai pietiekami lielu nozīmi.

Turpinājumā tiks apskatīta pirkstiņrotaļu nozīmība bērna valodas attīstībā, kā arī tās galvenās īpašības, funkcijas un priekšrocības.

1.3. Pirkstiņrotaļu īpašības un funkcijas bērna valodas attīstībā

I. Šternfelde metodiskajā materiālā raksta, ka pētot cilvēka kā saprātīgas būtnes attīstību, īpaša uzmanība vienmēr pievērsta roku darbībai un tās saistībai ar uztveri un domāšanu. Grieķu filozofs Anaksagors 496. gadā p. m. ē. teicis, ka cilvēks ir viens no attīstītākajām būtnēm tāpēc, ka viņam ir rokas. Savukārt mūsu senči jau tālā senatnē rūpējās par savu bērnu roku attīstību. Vecmāmiņas un māmiņas saudzēja bērnu rokas, veicot dažādus rituālus, kuru laikā tika skaitīti dažādi maģiski vārdi. Šie vārdi mūsdienās pazīstami kā skaitāmpantiņi un pirkstiņrotaļas (Šternfelde, 2017, 5). Kā I. Šternfelde stāsta, roku attīstībai vienmēr bijusi liela loma, tikai mūsdienās šiem roku un pirkstu vingrinājumiem vēl pievienojies skanīgs nosaukums – pirkstiņrotaļas.

“Skandējamās rotaļas un pirkstiņpanti ir nelieli dzejoliši vai skaitāmpanti, kuri tiek skandēti, vienlaikus veicot dažādas darbības. Šādas rotaļas attīsta bērna runu un palīdz novērst runas traucējumus” (Brice, 2017, 3). B. Brice uzsver, ka, lai bērna valoda attīstītos veiksmīgi, ar bērnu kopš dzīves pirmās dienas jārunā, jārotaļājas un viņam jādzied. Autore stāsta, ka viņas pieredze rāda, ka, bieži izmantojot skaitāmpantus, pirkstu rotaļas un īsas dziesmiņas, atraisās bērna valoda, vienlaikus tiek vingrināta uztvere, uzmanība, atmiņa un smalkās motorikas koordinācija (Brice, 2017, 3). Kā arī iepriekš apskatītie autori uzsvēra, arī B. Brice atzīmē, ka ar bērnu jākomunicē kopš zīdaiņa vecuma, kad bērns vēl šķietami neprot mums atbildēt, taču tas ir ļoti nozīmīgs process bērna turpmākajā valodas attīstībā.

Autore B. Brice stāsta, ka ikdienā darbojoties ar bērnu – skandējot skaitāmpantus un dziedot vienkāršas dziesmiņas -, vecāku un bērna attiecībās raisās abpusēji pozitīva gaisotne un bērnam veidojas pirmās komunikācijas iemaņas. Logopēdi un psihologi pauž viedokli, ka emocionāli trūcīgā vidē bērna valoda nespēj veiksmīgi atraisīties, tādēļ pozitīvām emocijām vecāku un bērnu komunikācijā ir īpaša nozīme. Spēlējot pirkstu rotaļas un dziedot dziesmiņas kopā ar māmiņu vai tēti, tiek veicināta bērna labsajūta, drošības izjūta un emocionālā tuvība ar

vecākiem – šim aspektam ir liela nozīme saskarsmē ar ģimenes locekļiem visā turpmākajā bērna dzīvē. Autore atgādina, ka pirmajā dzīves gadā īpaši nozīmīga ietekme uz bērna attīstību kopumā ir veiksmīgai mijiedarbībai starp vecākiem un mazuli. Tā ir nozīmīgs pamats gan valodas, gan sociālajai, gan personības vispusīgai turpmākajai attīstībai (Brice, 2017, 3). Var piekrist, ka bērna attīstība var notikt tikai pozitīvā gaisotnē, tad, kad bērns ir priecīgs, labā noskaņojumā un ar vēlmi iesaistīties šajā piedāvātajā darbībā.

Krievu autore C. E. Bolšakova skaidro, ka pirkstiņu rotaļas un spēles ir specifiski mērķtiecīgi virzīti roku vingrinājumi runas kustību analizatora darbības sekmēšanai. Šīs rotaļas palīdz attīstīt atmiņu un koncentrēt uzmanību, tāpēc pirkstiņu rotaļai un uzmanības koncentrēšanai izšķir šādas saistītas fāzes:

- Sagatavošanās uzmanībai – fāze, kas liek bērnam būt modram, sagatavoties aktivitātei ar motivāciju, piemēram, izveidot no pirkstiem mājiņu.;
- Uzmanības koncentrēšana, kurai ir nepieciešama modrība un enerģija, lai rūpīgi izpētītu problēmu un attīstītu interesi par to;
- Uzmanības noturēšanas fāze, kurā bērniem jākoncentrējas ilgstošā laika periodā.

Šo uzmanības noturēšanu bērnam pirkstiņu rotaļas attīsta neapzināti, jo ir interese izpildīt rotaļu līdz galam (Большакова, 2005, 10). Autore C. E. Bolšakova izdalījusi 3 svarīgas fāzes pirkstiņrotaļās, darba autorei pirmā fāze šķiet ļoti svarīga – sagatavoties uzmanībai un, piemēram, izveidojot autores pieminēto mājiņu, tādā veidā ievingrināt pirkstus tālākai rotaļas spēlēšanai, kas ir gana svarīgi, lai bērna pirkstiņi būtu iekustināti. Var piekrist apgalvojumam, ka lielākoties bērnam arī ir interese izpildīt pirkstiņrotaļu līdz galam, tas novērojams arī praksē, ja vien šī rotaļa tajā brīdī bērnam ir svarīga un viņu interesē.

Autore A. Bāra uzsver, ka pirkstiņu spēles bērnam attīsta roku veiktību, aktivizē smadzeņu darbību, veicina runas attīstību un sagatavo roku rakstīšanai. Viņa atzīmē, ka pirkstiņu spēles jāizpilda lēnā tempā – katru spēli vismaz 3 – 5 reizes. Sākumā ar vienu roku, pēc tam ar otru, nobeigumā ar abām rociņām reizē (Bāra, 2016, 24). Arī A. Brantevica atzīmē, ka sistemātiskiem delnas un pirkstu vingrinājumiem ir stimulējoša ietekme uz bērna runas attīstības potenciālu (Brantevica, 2016, 3). Var piekrist A. Bāras ieteikumam, ka katru pirkstiņrotaļu sākumā vairākas reizes jāizpilda lēnā tempā un pa vienai roku kustībai, tikai pēc tam savienojot tās, jo citādi bērnam ir grūtības visu šo informācijas daudzumu uzreiz apgūt un paturēt atmiņā.

Tāpat kā iepriekš apskatītie autori, arī G. Griģe ieskicē, ka pēc iespējas jaunākā vecumā svarīgi veicināt bērna sīkās pirkstu muskulatūras attīstību, lai viņam nesagādātu problēmas tādas ikdienišķas lietas, kā zīmuļa satveršana, griešana ar šķērēm, pogu aizpogāšana un daudzas citas ikdienā vajadzīgas darbības. Autore uzsver svarīgākās lietas, ko bērns iegūst un attīsta darbojoties pirkstiņrotaļās:

- Attīsta pirkstu sīko muskulatūru;
- Pilnveido savu dziedātprasmi;
- Gūst priekšstatu par dzīvnieku pasauli;
- Apzinās savas prasmes;
- Attīsta kustību koordināciju;
- Aizrautīgi darbojas;
- Iegūst pozitīvas emocijas;
- Darbina iztēli;
- Apzinās savas labās un kreisās rokas iespējas;
- Mācās pieklājību;
- Tiek rosināti būt pieklājīgiem un draudzīgi sadzīvot ar citiem (Grīge, 2017, 4).

Visas šīs uzskaitītās lietas ir gana svarīgas bērna vispusīgai attīstībai un cik lieliski, ka to visu var panākt ar bērnam interesantu un piemērotu pirkstiņrotaļu.

Arī B. Brice atzīmē pirkstiņrotaļu nozīmību:

- Pirkstu rotaļas veicina smalkās muskulatūras kustību koordināciju;
- Palīdz sagatavot bērna roku rakstīšanai un citu dzīvē vajadzīgu kustību veikšanai;
- Ir viens no bērna runas attīstīšanas un traucējumu novēršanas palīgīdzekļiem;
- Veicina māku vienlaicīgi domāt par vairākām vienlaicīgi izpildāmām darbībām;
- Pirkstu rotaļas vingrina bērna uzmanību, atmiņu un koncentrēšanās spējas (Brice, 2016, 7).

Abas iepriekšminētās autores uzskaita daudz pozitīvu un visnotaļ bērnam attīstošu lietu, ko viņš var iegūt, darbojoties pirkstiņrotaļās. Visas šīs lietas ir ļoti nozīmīgas, lai bērna attīstībai būtu pēc iespējas mazāk sarežģījumu, lai bērns pats varētu pietiekami agrā vecumā apgūt visas pašapkalpošanās prasmes, labas runas prasmes, kā arī caur rotaļu iemācītos pieklājības normas un citas bērnam svarīgas lietas.

LSM.lv bērnu satura redakcija skaidro, ka “roku sīkās muskulatūras attīstība ir ļoti nozīmīga bērna runas un intelekta attīstībai. Pirkstiņspēles ir interesantas un aizraujošas mazam bērnam - māca ritmu, pirkstu kustību un runas apvienošanu” (LSM.lv bērnu satura redakcija, 2019). LSM.lv bērnu satura redakcijas autori iesaka pirms skaitāmpantu apvienot ar kustību, ievingrināt pirkstus, jo mazākiem bērniem uzreiz būs grūtības apgūt pirkstu kustību, kam autore pēc savas pieredzes pavisam noteikti piekrīt, tas bija novērojams pat ar autores piecgadīgo bērnu divatā, izspēlējot pirkstiņrotaļas.

Ieteikumi pirkstu ievingrināšanai:

- “Dūre, plauksta, pirksti - apgūst šos jēdzienus un parāda .

- Rāda pirkstus dažādās kombinācijās - īkšķis, rādītājpirksts + īkšķis, rādītājpirksts + vidējais pirksts, vidējais pirksts + zeltnešis, zeltnešis + mazais pirkstiņš. Sākotnēji apgūst pirkstu nosaukumus, tad saņem darba roku dūrē (labo vai kreiso - kā bērnam ērtāk) un paceļ nosaukto pirkstu kombināciju. Sākumā var palīdzēt ar otru roku.
- Skaita līdz pieci vai 10 – roka dūrē, pa vienam pirkstam iztaiso, skaitot no viens līdz 10, tad skaita atpakaļ un pirkstus pa vienam saliec dūrē.
- Darbību imitēšana – krāso ar otu, ēd ar karoti, izšuj, ada, sit bungas, raksta, pin bizi” (LSM.lv bērnu satura redakcija, 2019).

Darba autore uzskata, ka pirkstu ievingrināšanai ir ļoti liela nozīme, sākot strādāt ar maza vecuma bērniem, taču tas ir tikpat svarīgi ar jebkura vecuma bērnu, kurš pirkstiņrotaļas ikdienā spēlē reti. Kā iepriekš tika minēts, tas pierādījās ar autores bērnu kvalifikācijas prakses ietvaros, veicot prakses uzdevumu, kurā bija iekļauta pirkstiņrotaļa, kas viņam padevās diezgan grūti. Pēc tam, kad tika ietrennēti pirksti un tikai tad atkārtota pirkstiņu rotaļa, tā veicās daudz labāk un bērns varēja izbaudīt procesu, nevis satraukties, ka nevar noliekt pirkstiņus tādā stāvoklī, kā prasīts rotaļā.

Tāpat kā dažādām citām rotaļām, arī pirkstiņrotaļām tiek izdalītas rekomendācijas un prasības, tās vadot. Tabulā darba autore aprakstījusi autores C. E. Boļšakovas un autores B. Brices ieteikumus šīm rotaļām, lai tām neizpaliktu panākumi (skatīt 1.tabulu).

1. tabula. Rekomendācijas un prasības, vadot pirkstiņrotaļas.

C. E. Boļšakova	B. Brice
Pirms spēles sākšanas ar bērnu var pārrunāt tās saturu, parāda nepieciešamos žestus, pirkstu kombinācijas vai kustības; tas palīdzēs bērnu sagatavot pareizai uzdevumu izpildīšanai un radīt pozitīvu emocionālo noskaņojumu;	Izmantojot dotās rotaļas un vingrinājumus, izvēlējies tos atbilstošo bērnu attīstības līmenim!
Izpildiet uzdevumu kopā ar bērnu, turklāt parādot personīgu ieinteresētību spēles gaitā;	Prasiet precīzu, izteiksmīgu kustību un teksta izpildījumu!
Atkārtojot izpildīto uzdevumu, bērni reizēm tekstu sāk runāt pa daļām (īpaši sākuma un beigu frāzes); pakāpeniski tekstu iemācās no galvas un bērni to norunā pilnībā, attiecinot kādu kustību uz noteiktu vārdu;	Tā kā vienlīdz svarīga ir abu roku smalkās motorikas attīstība un veiclība, tad, izpildot pirkstiņu rotaļas, vēlams vingrināt abas rokas gan pārmaiņus, gan vienlaikus.
Izvēloties divas vai trīs spēles, pakāpeniski tās nomainiet ar citām; īpaši bērnam iepatikušās rotaļas var atstāt repertuārā un tās atkārtot tad, kad bērns to vēlas;	Ja darbojoties veidojas piemērota melodija – dziediet! Ja darba gaitā rodas savas idejas vingrinājumu izpildei – esiet radoši!
Nedodiet uzreiz bērnam vairākus sarežģītus uzdevumus (piem., rāda kustības un runā tekstu), jo bērna uzmanības apjoms ir ierobežots, un neizpildāms vingrinājums var mazināt viņa interesi par spēli;	Neuztraucieties, ja bērni sākumā vēro vai darbojas tikai ar pirkstiņiem, dodiet mazajiem laiku! Katram bērnam ir savs individuāls vērošanas un darba sākšanas laiks.

Nekad bērnu nepiespiediet, bet pacientieties noskaidrot atteikuma iemeslus un, ja iespējams, tos novērsiet (piem., nomainiet vingrinājumu);	Rosiniet arī bērnam tuvus cilvēkus apgūt viņa iemīļotās pirkstiņu rotaļas! Izmantojiet pirkstiņu rotaļas dažādos ikdienas un svētku brīžos! (Brice, 2016, 9-10).
Stimulējiet bērna piedziedāšanu, izpildot pirkstu vingrinājumus; neievērojiet, ja sākumā viņš dara ko nepareizi, bet paslavējiet par izdošanos;	
Lai paaugstinātu pirkstu vingrinājumu iedarbības efektivitāti, nepieciešams nodarbināt visus rokas pirkstus;	
Plānojot pirkstu vingrinājumus, jāraugās, lai tajos tiktu iekļautas plaukstu saspiešanas, izstiepšanas un atslābināšanas darbības;	
Izvēloties pirkstu vingrinājumus un spēles, jāņem vērā bērnu vecumu un individuālās iespējas (Большакова, 2005, 11).	

Abas autores izvirza diezgan līdzīgas rekomendācijas un prasības pirkstiņrotaļu izpildei, taču B. Brices ieteikumos vairāk uzsvērts tieši radošums. Abas uzsver to, ka katram bērnam ir savs konkrēts darba uzsākšanas laiks un nevajag viņus steidzināt iesaistīties, tam jānotiek dabiski, kā arī vienādi uzsvērtā nepieciešamība nodarbināt abas rokas visus desmit pirkstus, gan pa vienai rokai, gan nodarbinot abas kopā. Kā arī autore B. Brice iesaka iesaistīt un iemācīt arī bērnam mīļus cilvēkus izpildīt pirkstiņrotaļas, kuras bērnam patīk, kas darba autoresprāt ir ļoti vērtīgs ieteikums, jo darbojoties visiem kopā par paveikt ļoti daudz bērna attīstībā.

B. Brice iesaka, ka, “lai lielākajiem bērniem šāda veida nodarbošanās nekļūtu apnicīga, ieteicams labi apgūto tekstu uz laiku “nolikt malā”, tad atkal atsaukt atmiņā un ierosināt īso dzejolīti dramatisēt – papildināt ar dažādiem skaņu un zilbju, īsu vārdu atkārtojumiem, kustībām un ritmu, trokšņiem vai bērnu mūzikas instrumentiem, veidojot instrumentālu pavadījumu. Piemēram, pelīti varētu atainot mazais šeikerītis, lāci – bungas, putniņu – svilpaunieks. Īso pantiņu dramatisēšana sagādā jaunrades prieku gan bērniem, gan pedagogiem” (Brice, 2016, 8-9). Par prieka gūšanu šādā veidā var pilnībā piekrist, bērniem ļoti patīk izmantot mūzikas instrumentus savā ikdienā un viņi ir ļoti radoši, ja viņiem ar tiem ļauj izpausties, protams, vispirms ar instrumentiem izspēlējoties, tādā veidā ar tiem iepazīstoties.

B. Brice iesaka, ka skandējot pirkstiņrotaļas var variēt ar runas ātrumu un dinamiku, piemēram, palielinot vai palēlinot runas un kustību tempu, izrunājot skaļāk vai klusāk konkrētas frāzes; dažus vārdus vai frāzes, izsaucienus var atkārtot vairākas reizes, tādā veidā paspilgtinot dzejolišu tēlus. Kā arī darbojoties ar piecus gadus veciem bērniem šī autore iesaka izmantot skanošos žestus, kas papildina ritma runu. Vienu un to pašu dzejolīti var izmantot gan kā pirkstu rotaļu pirms zīmēšanas un rokas vingrinājumiem, gan kā dikcijas, artikulācijas vingrinājumu logopēdiskajā nodarbībā vai pirms dziedāšanas, gan kā ritma un kustību koordinācijas

vingrinājumu, papildinot to ar skanošajiem žestiem (Brice, 2016, 9). Šajos ieteikumos iezīmējas pirkstiņrotaļu priekšrocības, ka tās var izmantot jebkad un jebkur, bez īpaši lielas sagatavošanās ar dažādiem materiāliem, laikiem un telpām, kas nozīmē, ka tās var izmantot gana bieži, tās ir ātri un viegli izspēlējamas, bet ir ļoti attīstošas bērnam.

B. Brice sīkāk izskaidro, ka skanošie žesti ir mūsu darbības ar ķermeni jeb mūsu ķermeņa orķestris:

- “Kāju piesitieni (dap-dap);
- Maigi piesitieni augšstilbiem – gan priekšpusē (ļuk-ļuk), gan sānu daļā (skaņa mainās - ļik-ļik);
- Plaukstu piesitieni (plik-plak);
- Pusplaukstu piesitieni, ieliektu plaukstu piesitieni (tik-tik);
- Piesitieni krūtīm (bundziņas - bum-bum);
- Knipji (nik-nik).

Izmantojot skanošos žestus, bērniem veidojas noturīga kustību koordinācija, kā arī tiek attīstīta ritma izjūta” (Brice, 2016, 9). B. Brice aicina ļaut bērniem pašiem domāt kādas kustības, kādus skanošos žestus lietot, lai viņus ieinteresētu un padarītu darbošanos radošu (Brice, 2016, 9). Šī autore ļoti uzsver radošumu un ļaušanu bērnam to attīstīt, kas pavisam noteikti ir ļoti svarīgi. Bērns, kurš spēj radoši darboties, pavisam noteikti ir liels ieguvējs.

Nobeigumā arī krievu autore uzsver, ka tieši rokām ir liela nozīme pirmsskolnieka pieredzes iegūšanā un attīstībā. Ikviens darbības veids ir saistīts ar kustību. No gadījuma rakstura pieskaršanās priekšmetiem un haotiskām kustībām mazbērna vecumposma laikā attīstās mērķtiecīgi darbības akti, kuru rašanās saistīta ar priekšmetu izdalīšanu no apkārtnes atbilstoši bērna vajadzībām. Šī autore turpina, ka visā turpmākajā bērna dzīves laikā būs nepieciešams veikt precīzas, koordinētas kustības, kas ir ļoti nozīmīgas dažādu bērnam interesējošu aktivitāšu veikšanai. Lai bērns spētu veikt precīzas kustības ar vajadzīgajām lietām, roku pirkstiem jādarboties vienoti un koordinēti: īkšķis, rādītājpirksts un vidējais pirksts veic koordinācijas funkciju, bet zeltņsis un mazais pirkstiņš nodrošina stabilitāti rokas novietojumam (Козырева, 2002, 320). Arī šī autore uzsver roku un pirkstu kustību nozīmību bērna attīstībā, gan valodas, gan pašapkalpošanās un citās bērnam nozīmīgās prasmēs.

Pilnīgi visi apskatītie autori ir vienisprātis, ka, lai attīstītos valoda, jāvingrina pirkstu sīkā muskulatūra, kura arī ir pirkstiņrotaļu viena no galvenajām funkcijām. Pirkstiņrotaļas ne tikai izvingrina pirkstus, sekmē pareizu izrunu, bet arī attīsta radošumu un darbošanos ar abām rokām vienlaicīgi, kas ne vienmēr ir viegli, taču ļoti attīstoši – kā zināms, mūsu pirkstu galiņos ir mūsu runas centrs. Šīs rotaļas ir ļoti viegli iekļaujamas jebkurā ikdienas situācijā kā mājās, tā

bērnudārzā, tās atrodamas par dažādām tēmām un katru var piemērot dažādam vecuma posmam. Praksē pierādās, ka tās ir izspēlējamas un piemērojamas gandrīz jebkurai ikdienas situācijai bērnudārzā – rīta cēlienā, rīta aplī, nodarbību laikā, dinamiskajā pauzē, roku izvingrināšanā pēc rakstīšanas, pirms/pēc sporta nodarbības, mūzikas nodarbībā, pirms gulētiešanas, pēcpusdienas cēlienā, individuāli, pastaigas laikā un pirms/pēc tās, tātad, ļoti daudz iespēju, kad tās izmantot – ne visām rotaļām ir šī priekšrocība.

2. Skaņu izrunas sekmēšanas analīze pirkstiņrotalās 4-5 gadu vecumā

2.1. Situācijas izpēte praksē

Autore skaņu izrunas sekmēšanas analīzi veica X pilsētas pirmsskolas izglītības iestādē "Y". Sākotnējā analīze tika veikta pavasarī un tā tika atkārtota šajā rudenī. Kopumā tika izvēlēti trīs kritēriji, izrunā skaņu "r", izrunā skaņu "l" un izrunā skaņu "s", jo šīs bija tās skaņas, kuras vairāki apskatītie autori pieminēja, kurās bieži vēl kļūdās bērni šādā vecumā. Katram kritērijam tika atlasītas 4-5 pirkstiņrotālas. Autore veica pētījumu 20 bērnu grupā, kopā ar PII logopēdes atbalstu tika izvēlēti nepieciešamie kritēriji, lai atlasītu bērnus pētījumam. Bērnu vārdi mainīti.

Kā pirmais tika veikts skaņas "r" novērojums grupā (skatīt 2.tabulu).

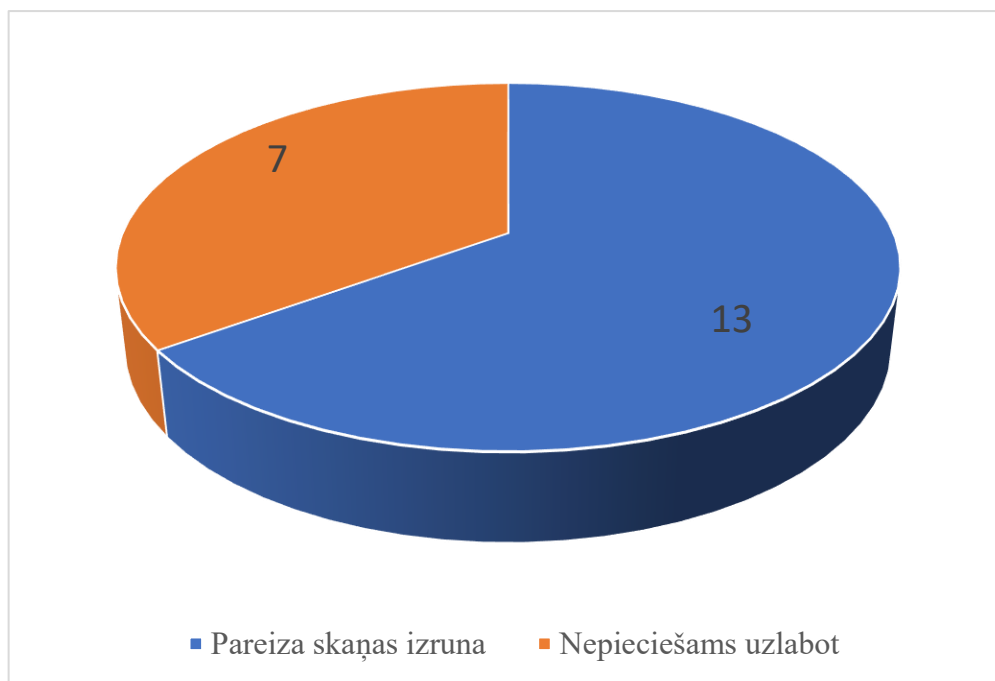
2.tabula. Skaņas "r" izrunas novērojums

Skaņa "r"	Izrunā skaņu izolēti (r)	Izrunā skaņu zilbēs (re, rau, rī)	Izrunā skaņu vārdos, vārdu savienojumos (Rīga, rūķa rati)	Izrunā skaņu teikumos, saistītajā runā (Rīt braukšu uz Rīgu, nopirkšu riteni)
Alise	+	+	+	+
Olafs	Neizrunā (l)	le, lau, lī	Līga, lūķa lati	Līt blauksu uz Līgu, nopilkšu liteni.
Annija	+	+	+	+
Melāne	+	+	+	+
Paulīne	+	+	+	+
Beatrise	+	lau, lī	+	Rīt braukšu uz Rīgu, nopilkšu riteni.
Eva	+	+	+	+
Ralfs	+	+	+	Rīt braukšu uz Rīgu, nopilkšu riteni.
Elzanna	Neizrunā (l)	Le, lau, lī	Īga, lūku lati	Līt baukšu uz Līgu, nopikt liteni.
Anna	+	+	+	+
Olivers	+	+	+	Rīt braukšu uz Rīgu, nopikšu riteni.
Kristijāns	+	+	+	+
Krists	+	+	+	+
Laura	+	+	+	Rīt braukšu uz Rīgu, nopikšu riteni.
Kate	+	+	+	+
Rūdis	+	+	+	+
Tims	+	+	+	+
Elizabete	+	+	+	Rīt braukšu uz Rīgu, nopilkšu riteni.
Gusts	+	+	+	+
Enriko	+	+	+	+

Skaņu "r" izolēti nevarēja izrunāt 2 bērni – Elzanna un Olafs, kurus šī iemesla dēļ "r" skaņas novērošanas pētījumā autore nedrīkst izvēlēties (skatīt 2.tabulu). Netiek arī izvēlēti

bērni, kuri var izpildīt visus kritērijus, tātad, kritērijam: izrunā skaņu “r”, tiek izvēlēti bērni – Beatrise, Ralfs, Oliveris, Laura un Elizabete.

Lai būtu vieglāk pārskatīt grupas kopējos rezultātus, tika izveidota diagramma (skatīt 1.attēlu), kurā var redzēt, ka kopā no 20 bērnu grupas skaņas “r” izruna ir pareiza 13 bērniem, taču 7 bērniem to nepieciešams uzlabot.

1.attēls. Skaņas “r” izrunas novērtējums grupā.

Kā zināms, skaņa “r” ir viena no visgrūtāk izrunājamajām skaņām maziem bērniem, arī šajā grupā ir bērni, kas to nevar izrunāt, taču lielākā daļa – 13 bērni šo skaņu izrunā pareizi un to nepieciešams uzlabot tikai 7 bērniem, kas, autore sprāt, ir labs rādītājs.

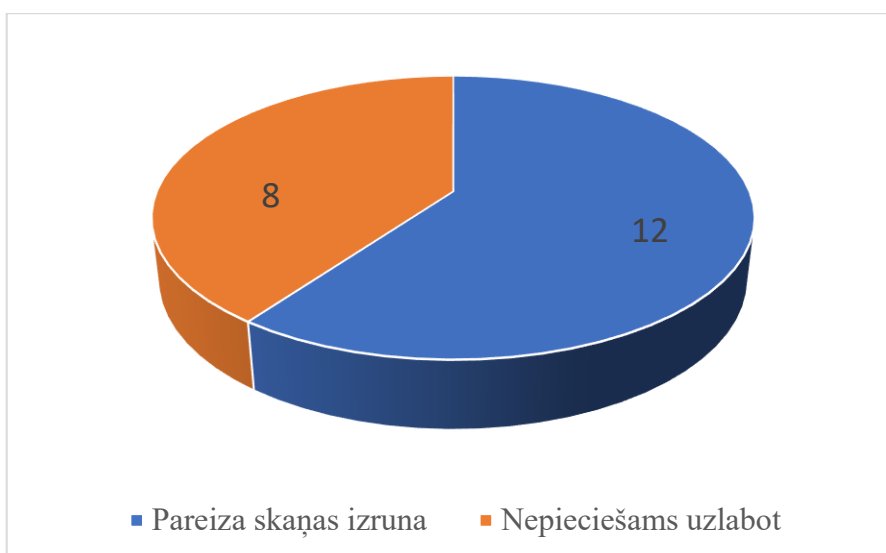
Nākamais tika veikts skaņas “s” novērojums (skatīt 3.tabulu). Jau iepriekš autore šajā grupā bija novērojusi, ka vairākiem bērniem skaņa “s” sagādā nelielas grūtības – bērni šo skaņu izrunā neskaidri, liekot mēli starp zobiem.

3.tabula. Skaņas “s” izrunas novērojums

Skaņa “s”	Izrunā skaņu izolēti (s)	Izrunā skaņu zilbēs (sa, se, si, as, es, is)	Izrunā skaņu vārdos, vārdu savienojumos (saule spīd)	Izrunā skaņu teikumos, saistītajā runā (Ceļā satiku stārķi un sasveicinājos)
Alise	neizrunā	Sa, se, si, at, et, it	+	Ceļā satiku stārķi un sasveicinājos
Olafs	+	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem
Annija	+	+	+	+
Melāne	+	+	+	+
Paulīne	+	+	+	+
Beatrise	+	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem
Eva	+	+	+	+
Ralfs	+	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem
Elzanna	+	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem
Anna	+	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem
Olivers	+	+	+	+
Kristijāns	neizrunā	Sa, se, si, at, et, it	+	Ceļā satiku stārķi un sasveicinājos
Krists	+	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem
Laura	+	+	+	+
Kate	+	+	+	+
Rūdis	+	+	+	+
Tims	+	+	+	+
Elizabete	+	+	+	+
Gusts	+	+	+	+
Enriko	+	+	+	+

Alise un Kristijāns skaņu “s” izolēti neizrunā, tātad autore šos bērnus pētījumam nevar izvēlēties. 6 bērni skaņu izolēti izrunā, taču dara to neskaidri – liek mēli starp zobiem. Kopā kritērijam: izrunā skaņu “s” attiecīgi tiek izvēlēti sekojoši bērni, kuri skaņu izrunā neskaidri: Olafs, Beatrise, Ralfs, Elzanna, Anna un Kristis.

Lai būtu vieglāk pārskatīt grupas kopējos rezultātus, tika izveidota diagramma (skatīt 2.attēlu), kurā var redzēt, ka kopā no 20 bērnu grupas skaņas “s” izruna ir pareiza 12 bērniem, taču 8 bērniem to nepieciešams uzlabot.

2.attēls. Skaņas “s” izrunas novērtējums grupā.

Kā jau iepriekš tika minēts, neskaidra skaņas “s” izruna novērojama vairākiem grupas bērniem – pēc skaita 8, kas priekš šādas skaņas, autoresprāt, ir diezgan daudz. 12 bērniem šīs skaņas izruna problēmas nesagādā.

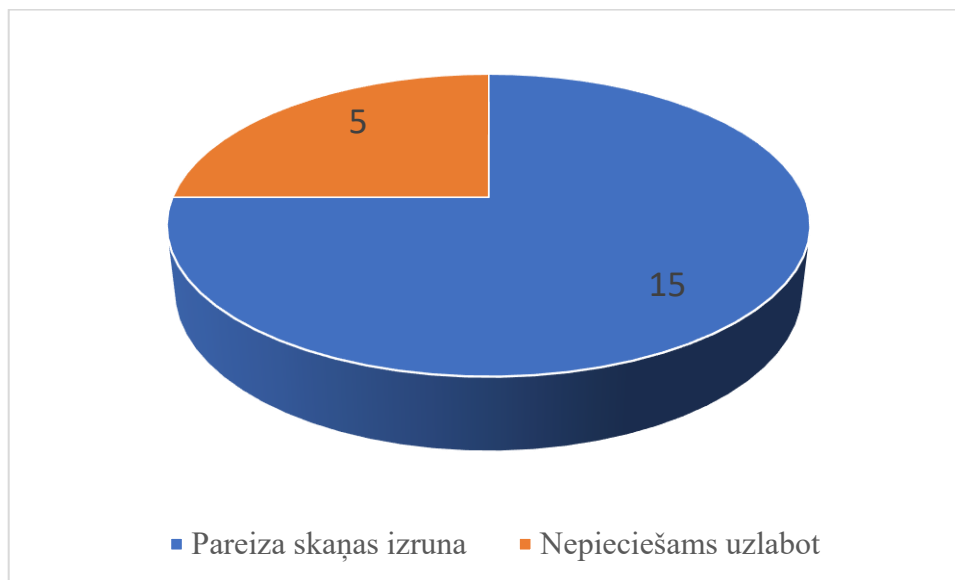
Kā pēdējais tika veikts skaņas”l” novērojums (skatīt 4.tabulu).

4.tabula. Skaņas “l” izrunas novērojums

Skņa “l”	Izrunā skaņu izolēti (l)	Izrunā skaņu zilbēs (lau, lie, lī)	Izrunā skaņu vārdos, vārdu savienojumos (lelle; lietus līst)	Izrunā skaņu teikumos, saistītajā runā (Laiks klausīties pasaku par vilcienu)
Alise	+	+	+	+
Olafs	+	+	+	+
Annija	+	+	+	+
Melāne	+	+	+	Laiks klausīties pasaku par viucienu.
Paulīne	+	+	+	+
Beatrise	+	+	+	Laiks klausīties pasaku par viucienu.
Eva	+	+	+	+
Ralfs	+	+	+	+
Elzanna	+	+	+	Laiks klausīties pasaku par viucienu.
Anna	+	+	+	Laiks klausīties pasaku par viucienu.
Olivers	+	+	+	+
Kristijāns	+	+	+	+
Krists	+	+	+	+
Laura				Laiks klausīties pasaku par viucienu.
Kate	+	+	+	+
Rūdis	+	+	+	+
Tims	+	+	+	+
Elizabete	+	+	+	+
Gusts	+	+	+	+
Enriko	+	+	+	+

Kā redzams 4. tabulā, skaņu “l” spēj izolēti izrunāt visi bērni un dažiem ir viena kopīga kļūda – teikuma vidū “l” aizstāj ar “u”. Kritērijam izrunā skaņu “l” tika izvēlēti šie bērni: Melāne, Beatrise, Elzanna, Anna un Laura.

Lai būtu vieglāk pārskatīt grupas kopējos rezultātus, tika izveidota diagramma (skatīt 3.attēlu), kurā var redzēt, ka kopā no 20 bērnu grupas skaņas “l” izruna ir pareiza 15 bērniem, taču 5 bērniem to nepieciešams uzlabot.

3.attēls. Skaņas “l” izrunas novērtējums grupā.

Kā redzams 3.attēlā skaņas “l” izrunā kļūdās tikai 5 bērni, lielākais vairums jeb 15 bērnu skaņu “l” izrunā pareizi un šajā skaņā nekļūdās, kas autore sprāt, vērtējams pozitīvi.

Pētījumā tika izvēlēti bērni, kuri izrunā konkrētās skaņas izolēti, citādi tādu pētījumu, kur bērns nevar nosaukt skaņu vienu pašu drīkst veikt tikai logopēds. Kopā pētījumam tika izvēlēti 10 bērni, jo vairāki bērni kļūdās arī divās vai pat trīs no izvēlētajām skaņām, tie ir: Olafs (skaņa s), Beatrise (skaņas r, s, l), Ralfs (skaņas r, s), Elzanna (skaņa s, l), Oliveris (skaņa r), Laura (skaņas r, l), Elizabete (skaņa r), Anna (skaņas s un l), Kristis (skaņa s) un Melāne (skaņa l).

Pirkstiņrotaļas tika izmantotas ļoti dažādos veidos un laikos, jo, kā jau iepriekš autore minēja, tām ir liela priekšrocība – nevajag ne konkrētu laiku, ne lielu telpu, ne daudz materiālu, tās var izspēlēt jebkurā brīdī, laikā un vietā. Tās ļoti bieži tika pielietotas rīta aplī, sasaistot to ar sasveicināšanos, pirms sporta nodarbības, kad visi saģērbušies un ir lieka minūte, gaidot sporta skolotāju. Arī atpūtinot rokas rakstīšanas laikā, pirms iešanas gulēt, kā arī ejot laukā, pastaigas laikā un pat svētkos, jo pirkstiņrotaļas var atrast par gandrīz jebkuru tēmu un var piemērot jebkuram vecumam, tā ir neizsakāmi liela priekšrocība šajām rotaļām.

Kā pirmais no kritērijiem tika izvēlēts: izrunā skaņu “r”, jo tā ir grūti izrunājama skaņa, kā skaidro autore I. Miltiņa. “Tās artikulācijai (izrunai) ir vajadzīgi daudz sagatavošanas

vingrinājumu, kuru mērķis ir iegūt tādu mēles stāvokli, kāds ir pie skaņas “r” pareizas izrunas, tas ir, mēles gala vibrāciju” (Miltiņa, 2005, 143).

Tika atlasītas 5 dažādas pirkstiņrotaļas skaņas “r” izrunas novērošanai: “Manas rokas un kājas”, “Labrīt”, “Putni ogās”, ”Vāverīte” un “Rūķa rati” (skatīt 1. pielikumu). Darbā tiks aprakstīta viena spilgtākā pirkstiņrotaļa katram kritērijam. Pirkstu rotaļa “Manas rokas un kājas” tika iesaistīta pavasarī, procesā, kad tika mācītas labā, kreisā puse un rudenī šo tēmu atkārojām, joprojām aktualizējot pušu mācīšanos, jo ne visi vēl to ir apguvuši. Rotaļa “Labrīt” tika izmantota rīta aplī, sasveicinoties gan pavasarī, gan rudenī, to var izmantot, neatkarīgi no gadalaika un vietas, vienmēr iederas. Nākamā pirkstiņrotaļa “Putni ogās” tika izmantota putnu tēmā, vasarā iesaistīta ogu tēmā un rudenī atkārtota saistībā ar dārzu. Rotaļu “Vāverīte” arī izdevās iesaistīt vasaras sākumā dzīvnieku tēmā un atkārtoti aktualizēt rudenī saistībā ar rudens bagātībām. Un pēdējā pirkstu rotaļa skaņas “r” izvērtēšanai – “Rūķa rati”, kura tiks aprakstīta nedaudz sīkāk.

Rūķa rati.

Raiti ripo rūķa rati,	→ Ritmiski veic kamoliņa tīšanas kustības.
Rūķa vezums ratos kratās;	→ Ar ķermeņa kustībām imitē vezuma kratīšanos.
Ratos viss, kas mežā skaists:	→ Uzskaita, pieliecot pa vienam otras rokas pirkstus.
Sēnes, ogas, riekstu maiss.	
Rūķis brauc uz gadatirgu –	→ Ritmiski sit plaukstas.
Nopirks bērniem koka zirgu!	

(Brice, 2017, 38)

Darbā tiek aprakstīta tieši šī pirkstiņrotaļa “Rūķa rati”, jo bērniem ļoti jautras likās šī vezuma kratīšanās kustības un šajā rotaļā bieži vien visi bija kārtīgi izsmējušies, kas veicina pozitīvu atmosfēru grupā un bērnu gribēšanu līdzdarboties. Šī pirkstiņrotaļa tika izmantota pavasarī, kad bija aktuāla R burta apguve un šī rotaļa bērniem ļoti iepatikās, to, tāpat kā sasveicināšanās rotaļu, izmantojām ļoti bieži. Vasarā bija iespēja šo rotaļu iesaistīt meža tēmā, kā arī rudenī tēmā par ēdamām un neēdamām sēnēm. Ik pa laikam tika kāpināts temps, kādā tika mēģināts izrunāt šos pirmos rindiņas vārdus “raiti ripo rūķa rati”. Dažiem bērniem grūtības sagādāja pirkstu pieliekšana, kad paliek divi pirksti nepieliekti – šāda pozīcija pirkstiem viņiem šķita neērta, tāpat jātrennē pirkstiņi.

Nākamais kritērijs: izrunā skaņu “s”. I. Miltiņa paskaidro, ka skaņas “s” izrunas kropļojumu sauc par sigmatismu, ko logopēdi izdala vēl sīkāk. Viņa arī raksta, ka, ja skaņu “s” izrunā neskaidri, bieži pietiek viegli sakļaut zobus un ilgstoši izrunāt skaņu “s”, ja ar to nepietiek, logopēdiem vēl ir daudz citu vingrinājumu un metožu (Miltiņa, 2005, 88).

Tika izvēlētas 4 dažādas pirkstiņrotaļas skaņas “s” izrunas novērošanai: “Spalviņa”, “Pelīte un krelles”, “Sniedziņš” un “Diendusa” (skatīt 2. pielikumu), darbā tiks aprakstīta viena visspilgtākā. Rotaļa “Spalviņa” tika izmantota rīta aplī dažādās situācijās, gan arī bērnu dzimšanas dienās. Bērniem ļoti patika rotaļāties ar spalvām un tādā veidā nedaudz pakutināt vienam otru. Arī pirkstiņrotaļa “Pelīte un krelles” bērniem ļoti patika dēļ tā, ka tajā varēja izmantot mūzikas instrumentus. Šī rotaļa tika izmantota dažādās situācijās, gan tad, kad kāda lelle “nāca ciemos” uz grupu, gan tad, kad kādai meitenei tiešām saplīsa krellītes vai rokassprādzīte grupā, kas arī gadās diezgan regulāri, gan arī izmantojām to tad, kad bērni paši paprasīja, jo viņiem ļoti patika izmantot mūzikas instrumentus. Rotaļu “Sniedziņš” izmantojām papīra bumbiņu taisīšanas laikā, kad bērni taisīja bumbas no dažādiem materiāliem, viņi izdomāja, ka papīra bumbiņa var būt sniegpārsla, tad arī attiecīgi mācījāmies šo pirkstiņrotaļu, kā arī novembra sākumā, kad tika veikta atkārtota analīze, bērni ļoti nevarot sagaidīt sniedziņu, tāpēc izspēlējām šo pirkstiņrotaļu, lai ātrāk piesauktu sniedziņu. Un pēdējā pirkstu rotaļa skaņas “s” izvērtēšanai – “Diendusa”, kura tiks aprakstīta nedaudz sīkāk.

Diendusa.

Mazais pirkstiņš gulēt iet,	→	Kreisās rokas pirksti izstiepti. Sākot ar piekto jeb mazo pirkstu, pa vienam saliec pirkstus dūrē.
Zeltnesim jau acis ciet,	→	
Garais pirkstiņš gultā – hop!	→	Ritmā kustina rādītājpirkstu, tad saliec dūrē.
Rādītājs vēl saka – stop!	→	
Arī īkšķim nenāk miegs -	→	Ar labās rokas rādītājpirkstu “brīdina” īkšķi.
Netaisa tas acis ciet!	→	

(Brice, 2016,12)

Šim kritērijam bija 2 ļoti spilgas rotaļas, kuras bērniem ļoti patika, gan par diendus, kuru drīkstēja spēlēt pirms gulētiešanas, kas bērniem ļoti, ļoti patika, jo pirms tam ikdienā pirms gulētiešanas nekas tāds nebija darīts. Taču tikpat ļoti viņiem patika pirkstu rotaļa “Pelīte un krelles”, jo tur tiek izmantoti mūzikas instrumenti, kas, protams, bērniem šķiet kaut kas savādāks un interesants. Tomēr tika izvēlēts darbā iekļaut tieši rotaļu “Diendusa”, jo tā kā rituāls kādu laiku iegājās pirms gulētiešanas, ko bērni paši prasīja. Atsevišķiem bērniem grūti veicās ar pirkstu pieliekšanu un pārējo pirkstu noturēšanu izliektus, ko ilgāku laiku bija jātrennē, taču neskatoties uz šīm grūtībām, bērniem šī pirkstu rotaļa tik ļoti patika, ka paši skaitīja to gan gulētejojot, gan pieceļoties, gan pēcpusdienas cēlienā, īpaši pašā sākumā, kad šo rotaļu iemācījās.

Pēdējais kritērijs: izrunā skaņu “l”. I. Miltiņa skaidro, ka skaņas l aizstāšanu ar citām skaņām sauc par paralambdacismu, ko logopēdi izdala vēl sīkāk (Miltiņa, 2005, 133). Šim

kritērijam tika atlasītas 5 dažādas pirkstiņrotaļas (skatīt 3. pielikumu), darbā sīkāk tiks aprakstīta viena no tām.

Izvēlētās rotaļas ir: “Mazo lāci gulēt liksim”, “Čaklās rokas”, “Pavasara zvaniņš”, “Dzirnavās” un “Vilcienā”. Rotaļa “Mazo lāci gulēt liksim” tika izmantota labās un kreisās rokas apguvei, kā arī dzīvnieku tēmā, kad rotaļu lāci tika “likti gulēt”. “Čaklās rokas” tika izmantotas pavasarī, kad tika cepta pīca grupā, kā arī kad tika runāts par darba tikumu. Kā arī rudenī, kad tika cepti pīrāgi (nomainot vārdu pīca uz pīrāgu). Pirkstu rotaļa “Pavasara zvaniņš” tika izmantota pavasarī, kad daba mostas, kā arī rudenī tika atkārtota pētījuma ietvaros, ar bērniem noskaidrojot vai rudenī visi jau atmodušies vai vēl kāds mostas un vai mēs paši rudens tumšajā laikā varam atmosties. Rotaļa “Dzirnavās” arī tika izmantota kad pavasarī tika cepta pīca un rudenī cepti pīrāgi, kā arī kad tika runāts par dažādiem miltu veidiem. Pēdējā pirkstiņrotaļa skaņas “l” izvērtēšanai bija “Vilcienā”, kura tika izmantota visbiežāk un arī bērniem ļoti patika, jo vilciens bija tas vārds, kurā visi bērni pieļāva vienu un to pašu kļūdu, aizstājot skaņu “l” ar skaņu “u”.

Vilcienā.

Pieci mazi vīriņi brauca vilcienā: čuk-čuk-čuk, čuk-čuk-čuk, čuk-čuk-čuk, tū!

Viens kāpa laukā pirmajā pieturā: tū-tū!

Četri mazi vīriņi brauca vilcienā: čuk-čuk-čuk, čuk-čuk-čuk, čuk-čuk-čuk, tū!

Viens kāpa laukā otrajā pieturā: tū-tū!

Trīs mazi vīriņi brauca vilcienā: čuk-čuk-čuk, čuk-čuk-čuk, čuk-čuk-čuk, tū!

Viens kāpa laukā trešajā pieturā: tū-tū!

Divi mazi vīriņi brauca vilcienā: čuk-čuk-čuk, čuk-čuk-čuk, čuk-čuk-čuk, tū!

Viens kāpa laukā galastacijā: tū-tū!

Viens maziņš vīriņš paliek vilcienā: čuk-čuk-čuk, čuk-čuk-čuk, čuk-čuk-čuk, tū!

Tam uznāca miedziņš galastacijā: tū-tū.

[Dziedot vai ritmiski skandējot, rāda visus pirkstiņus pēc kārtas. Sākot ar īkšķi un izrunājot vārdus “Viens kāpa laukā”, ikreiz vienu pirkstu pieliec plaukstai. Zilbes “čuk-čuk-čuk” pavada ar rītmiskiem kāju piesitieniem.]

(Brice, 2017, 39)

Šo rotaļu izmantojām bieži, jo to var izmantot jebkurā brīdī, runājot par skaitļiem no 1-5, to arī darījām, izmantojām to laukā ejot, uz sporta nodarbību gaidot, rīta aplī, pēcpusdienas cēlienā un arī pastaigas laikā. Bērniem šī rotaļa ļoti patika, taču šajai rotaļai runas temps sākumā bija jāizvēlas ļoti lēns, citādi ātri izrunājot vārdu vilciens, joprojām, skaņa “l” bērniem aizstājās ar skaņu “u”. Runājot lēnākā tempā un īpaši uzsverot skaņu “l” vārdā vilciens, dažkārt arī izdevās trāpīt pareizo skaņu “l”.

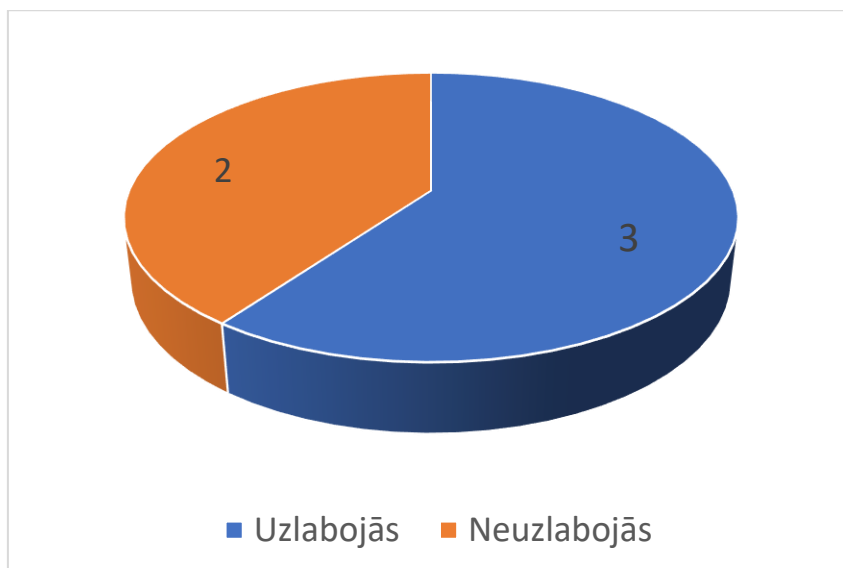
2.2. Pētījuma rezultāti

Kritērijam: izrunā skaņu “r” tika izvēlēti 5 bērni – Beatrise, Ralfs, Oliveri, Laura un Elizabete. Tabulā tiks atspoguļota viņu skaņu izruna pētījuma sākumā un pētījuma beigās (skatīt 5.tabulu).

5.tabula. Skaņas “r” izrunas salīdzinājums pētījuma sākumā un beigās

Skaņa “r”	Izrunā skaņu izolēti (r)	Izrunā skaņu zilbēs (re, rau, rī)	Izrunā skaņu vārdos, vārdu savienojumos (Rīga, rūķa rati)	Izrunā skaņu teikumos, saistītajā runā (Rīt braukšu uz Rīgu, nopirkšu riteni)
Beatrise pētījuma sākumā	+	lau, lī	+	Rīt braukšu uz Rīgu, nopilkšu riteni.
Beatrise pētījuma beigās	+	lau, lī	+	Rīt braukšu uz Rīgu, nopilkšu riteni.
Ralfs pētījuma sākumā	+	+	+	Rīt braukšu uz Rīgu, nopilkšu riteni.
Ralfs pētījuma beigās	+	+	+	+
Oliveri pētījuma sākumā	+	+	+	Rīt braukšu uz Rīgu, nopilkšu riteni.
Oliveri pētījuma beigās	+	+	+	+
Laura pētījuma sākumā	+	+	+	Rīt braukšu uz Rīgu, nopilkšu riteni.
Laura pētījuma beigās	+	+	+	+
Elizabete pētījuma sākumā	+	+	+	Rīt braukšu uz Rīgu, nopilkšu riteni.
Elizabete pētījuma beigās	+	+	+	Rīt braukšu uz Rīgu, nopilkšu riteni.

Pētījuma rezultātā redzams, ka Beatrisei skaņas izruna nav mainījusies. Ralfam skaņas izruna ir uzlabojusies un skaņu “r” viņš var izrunāt visos kritērijos pareizi. Arī Oliveram skaņas “r” izruna ir uzlabojusies un viņš spēj skaņu izrunāt pareizi arī teikuma vidū. Arī Laura skaņu “r” pētījuma beigās spēj izrunāt visos veidos, taču Elizabetes skaņas “r” izruna nav mainījusies. Lai pētījuma rezultātu vieglāk pārskatīt, tas tiek atspoguļots diagrammā (skatīt 4.attēlu).

4. attēls. Skaņas "r" izruna pētījuma beigās

Kā 4. attēlā redzams, skaņas "r" izruna pētījuma beigās uzlabojās vairāk kā pusei bērnu, tātad, var secināt, ka ar pirkstiņrotaļu palīdzību var uzlabot skaņas "r" izrunu, ja šo skaņu daudz lieto ikdienā un dažādos tempos izrunā bieži, uzsverot tieši šo konkrēto burtu.

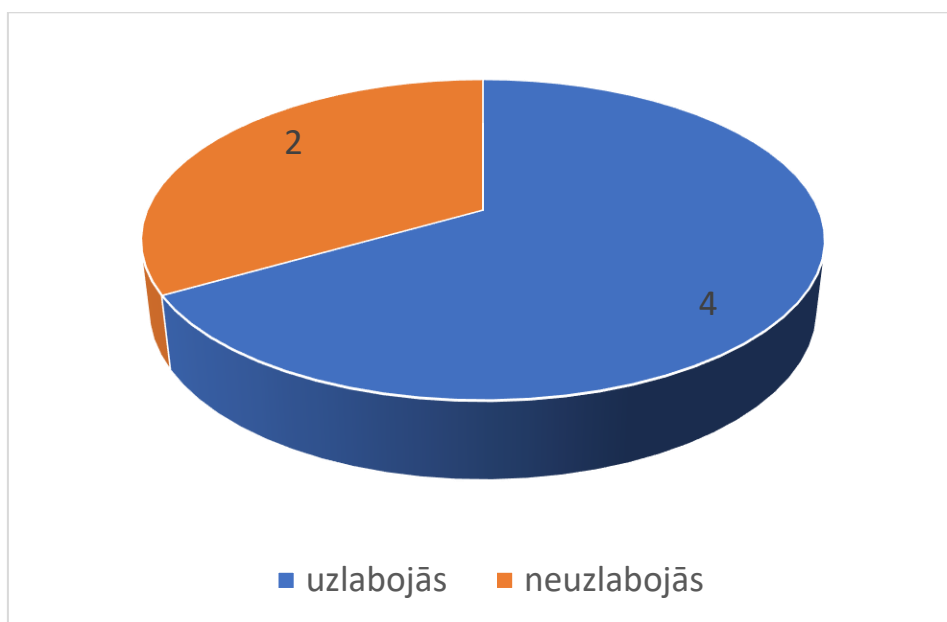
Nākamajam kritērijam: izrunā skaņu "s" tika izvēlēti 6 bērni – Olafs, Beatrise, Ralfs, Elzanna, Anna un Kristis. 6.tabulā tiks atspoguļota viņu skaņu izruna pētījuma sākumā un pētījuma beigās (skatīt 6.tabulu).

6.tabula. Skaņas "s" izrunas salīdzinājums pētījuma sākumā un beigās

Skaņa "s"	Izrunā skaņu izolēti (s)	Izrunā skaņu zilbēs (sa, se, si, as, es, is)		Izrunā skaņu vārdos, vārdu savienojumos (saule spīd)	Izrunā skaņu teikumos, saistītajā runā (Ceļā satiku stārķi un sasveicinājos)
Olafs pētījuma sākumā	+	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem		Izrunā, bet liek mēli starp zobiem	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem
Olafs pētījuma beigās	+	+		+	+
Beatrise pētījuma sākumā	+	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem		Izrunā, bet liek mēli starp zobiem	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem
Beatrise pētījuma beigās	+	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem		Izrunā, bet liek mēli starp zobiem	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem
Ralfs pētījuma sākumā	+	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem		Izrunā, bet liek mēli starp zobiem	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem
Ralfs pētījuma beigās	+	+		+	+
Elzanna pētījuma sākumā	+	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem		Izrunā, bet liek mēli starp zobiem	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem
Elzanna pētījuma beigās	+	+		+	+

Anna pētījuma sākumā	+	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem		Izrunā, bet liek mēli starp zobiem	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem
Anna pētījuma beigās	+	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem		Izrunā, bet liek mēli starp zobiem	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem
Krists pētījuma sākumā	+	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem		Izrunā, bet liek mēli starp zobiem	Izrunā, bet liek mēli starp zobiem
Krists pētījuma beigās	+	+		+	+

Pētījumā beigās redzams, ka vairāk kā pusei no bērniem skaņas “s” izruna uzlabojusies (Olafam, Ralfam, Elzannai un Kristam), jāatzīst gan, ka ar logopēdes un vecāku iesaisti. Logopēde pastāstīja gan grupā, gan caur pedagogu nodeva informāciju attiecīgo bērnu vecākiem, ka neskaidras “s” skaņas izrunas uzlabošanai ļoti nepieciešami pūšanas vingrinājumi, ko ikviens rotaļu veidā var darīt mājās un ko arī pa reizei darījām grupā. Šīs skaņas uzlabošanai var pūst balonus, burbuļpūšamos, pūst uz priekšu spalviņas, vates pikučus un citas lietas. Lai pētījuma rezultātu vieglāk pārskatīt, tas tiek atspoguļots diagrammā (skatīt 5.attēlu).

5. attēls. Skaņas “s” izruna pētījuma beigās

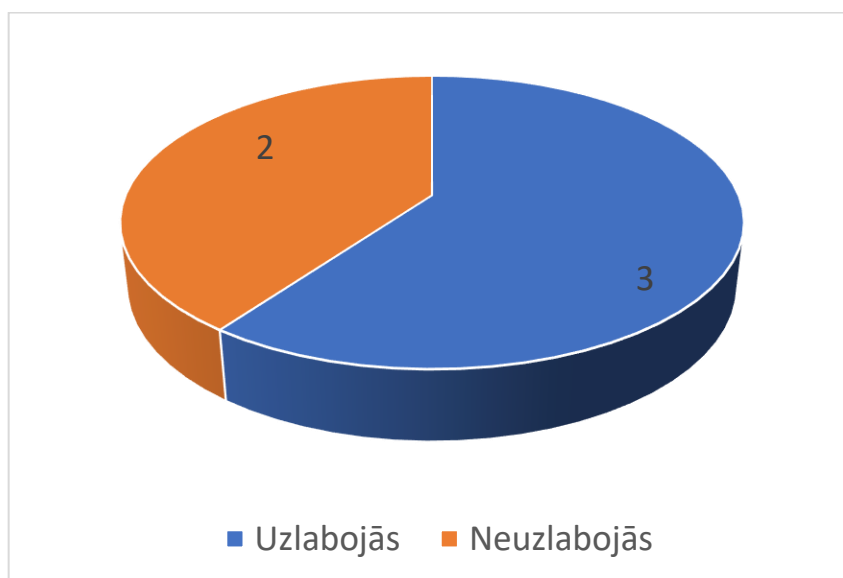
Kā redzams attēlā, lielākajai daļai – 4 bērniem skaņas “s” izruna uzlabojās, bet 2 bērniem skaņas “s” izruna nemainījās. Taču, ņemot vērā, ka tā uzlabojās vairāk kā pusei, ir acīmredzams, ka kopīgs darbs vainagojas ar labiem panākumiem.

Pēdējam kritērijam: izrunā skaņu “l” tika izvēlēti 5 bērni: Melāne, Beatrise, Elzanna, Anna un Laura. 7.tabulā redzama skaņas “l” izruna pētījuma sākumā un pētījuma beigās (skatīt 7.tabulu).

7.tabula. Skaņas “l” izrunas salīdzinājums pētījuma sākumā un beigās

Skaņa “l”	Izrunā skaņu izolēti (l)	Izrunā skaņu zilbēs (lau, lie, lī)	Izrunā skaņu vārdos, vārdu savienojumos (lelle; lietus līst)	Izrunā skaņu teikumos, saistītajā runā (Laiks klausīties pasaku par vilcienu)
Melāne pētījuma sākumā	+	+	+	Laiks klausīties pasaku par vilcienu.
Melāne pētījuma beigās	+	+	+	+
Beatrise pētījuma sākumā	+	+	+	Laiks klausīties pasaku par vilcienu.
Beatrise pētījuma beigās	+	+	+	Laiks klausīties pasaku par vilcienu.
Elzanna pētījuma sākumā	+	+	+	Laiks klausīties pasaku par vilcienu.
Elzanna pētījuma beigās	+	+	+	+
Anna pētījuma sākumā	+	+	+	Laiks klausīties pasaku par vilcienu.
Anna pētījuma beigās	+	+	+	Laiks klausīties pasaku par vilcienu.
Laura pētījuma sākumā	+	+	+	Laiks klausīties pasaku par vilcienu.
Laura pētījuma beigās	+	+	+	+

Kā redzams 7.tabulā, Melānei, Elzannai un Laurai skaņas “l” izruna uzlabojās, taču Beatrisei un Annai šīs skaņas izruna nemainījās. Lai pētījuma rezultātu būtu vieglāk pārskatīt, tas tiek atspoguļots diagrammā (skatīt 6. attēlu). Pie šīs skaņas jau pētījuma sākumā varēja manīt, ka izrunājot to ļoti lēni, bērniem to izdodas izdarīt pareizi, taču kā jāizrunā mazliet ātrāk, tā atkal skaņa tiek aizstāta ar “u”.

6. attēls. Skaņas “l” izruna pētījuma beigās

Kā 6. attēlā redzams, lielākajai pusei bērnu – trijiem, skaņas “l” izrunu izdevās uzlabot, taču 2 bērniem šīs skaņas izruna nemainījās. Atkal jau var teikt, ka ar pedagogu darbu, ņemot palīgā pirkstiņrotaļas, un ar logopēdes iesaisti kopīgiem spēkiem var paveikt ļoti daudz.

Pētījuma beigās tiek salīdzināti izvēlēto bērnu rezultāti, kurās skaņās tie kļūdījās pētījuma sākumā un pētījuma beigās. Pētījuma sākumā bērni kļūdījās šajās skaņās: Olafs (skaņa s), Beatrise (skaņas r, s, l), Ralfs (skaņas r, s), Elzanna (skaņa s, l), Oliveri (skaņa r), Laura (skaņas r, l), Elizabete (skaņa r), Anna (skaņas s un l), Kristis (skaņa s) un Melāne (skaņa l).

Pētījuma beigās bērni kļūdās šajās skaņās: Olafs vairs nekļūdās skaņā “s”, Beatrise joprojām kļūdās visās 3 skaņās, Ralfs vairs nekļūdās skaņās “r” un “s”, Elzanna vairs nekļūdās abās skaņās, Oliveri vairs nekļūdās skaņā “r”, Laura vairs nekļūdās ne “l”, ne “r” skaņā, Elizabete joprojām kļūdās skaņā “r”, Anna joprojām kļūdās abās skaņās, Kristis nekļūdās skaņas “s” izrunā un Melāne arī vairs nekļūdās skaņas “l” izrunā. Tātad 7 bērni vairs nekļūdās nevienā skaņā, taču 3 bērniem skaņu izrunu vēl nepieciešams uzlabot. Pētījuma rezultāts ir ļoti labs, vairāk kā pusei bērnu savu skaņu izrunu izdevies uzlabot, pateicoties pašu motivācijai, pirkstiņrotaļām, pedagogiem un logopēdei, kā arī, protams, atsevišķos gadījumos arī ģimenes iesaistei.

Atbildot uz pētījuma jautājumu: kad pirkstiņrotaļas palīdz sekmēt skaņu izrunu, droši var teikt, ka tās palīdz sekmēt skaņu izrunu tad, ja tās izmanto bieži, atlasot piemērotas rotaļas konkrētās skaņas uzlabošanai – jo šo skaņu biežāk un dažādos tempos un veidos izrunās, jo lielāka iespēja šīs skaņas pareizu izrunu sekmēt. Liela loma arī ir logopēdes un vecāku iesaistei, ja iesaistās visas puses, gan pedagogs, gan logopēds, gan vecāki, rezultāti noteikti neizpaliks.

Kā arī, protams, valodas attīstību, tai skaitā skaņu izrunu var sekmēt tad, kad tiek attīstīta pirkstu sīkā muskulatūra, kas pirkstiņrotaļās notiek visu laiku, savienojot runu ar pirkstu un citu ķermeņa daļu kustībām, ko arī uzsvēra praktiski visi darbā izmantotie autori, kuri stāstīja par runas sekmēšanu.

Liels prieks pētījuma beigās un liels pārsteigums bija par bērnu, kuram pētījumā dots vārds Ralfs, viņa skaņas izruna uzlabojās abās skaņās, kur viņš kļūdījās (r, s), kā arī rudenī viņa valodas spējas un zināšanas bija nesamērojami pārākas par pavasari, neskatoties uz to, ka jūlijā un augustā šis bērns bija vasaras brīvlaikā. Autore noskaidroja, ka šajā situācijā liela nozīme bija arī tam, ka visu vasaru vecmāmiņa ir strādājusi ar šo bērnu un mācījusi arī mājās, paralēli bērnudārzam. Rezultāti visus grupas pedagogus pārsteidza gan skaņu izrunas ziņā, gan zināšanu ziņā. Ja pavasarī viņam ļoti grūti veicās ar skaņām un zināšanām par burtiem, tad oktobrī šis bērns jau runāja skaidri un gandrīz prata lasīt, par ko bija neizmērojams prieks.

Kopumā jāsaprot, ka pirkstiņrotaļas noteikti ir gan valodas, gan skaņu izrunas sekmētājas, kas pierādās arī šajā pētījumā. Protams, tieši saistībā ar skaņu izrunu, lai tiešām būtu redzams

rezultāts, jāiesaista arī logopēds un ideālā variantā vecāki, kā jau iepriekš tika minēts, un rezultāts neizpaliks. Ļoti liela loma arī ir paša bērna motivācijai un vēlmei iesaistīties un darboties, tas atspoguļojās arī šajā pētījumā, kurā meitenei, kura pētījumā nosaukta par Beatrisi, bija izteikts motivācijas trūkums, kas izpaužas visās mācību jomās, šoreiz arī šeit, līdz ar to pētījuma beigās var redzēt, ka Beatrises skaņu izruna nav uzlabojusies nevienā no visām trīs skaņām, kurās viņa kļūdījās. Arī šeit jāmin, ka vecāku un logopēdes iesaiste daudz palīdzētu, taču šeit iezīmējās mūsdienu problēmas, kā vecāku aizņemtība un logopēdu mazās slodzes bērnudārzos, kas jau ir cits stāsts.

Secinājumi

1. Atbildot uz pētījuma jautājumu, pirkstiņrotaļas palīdz sekmēt skaņu izrunu tad, ja tās izmanto bieži, atlasot piemērotas rotaļas konkrētās skaņas uzlabošanai – jo šo skaņu biežāk un dažādos tempos un veidos izrunās, jo lielāka iespēja šīs skaņas pareizu izrunu sekmēt.
2. Liela loma skaņu sekmēšanā arī ir logopēdes un vecāku iesaistei, ja iesaistās visas puses, gan pedagogs, gan logopēds, gan vecāki, rezultāti noteikti neizpaliks.
3. Sīkās pirkstu muskulatūras attīstīšanu ar roku un pirkstu vingrinājumiem, veicina bērna garīgo attīstību un stimulē runas centru darbību.
4. Kā pierādījās pētījumā, ļoti svarīga ir paša bērna motivācija savu skaņu izrunu uzlabot, jo bērniem, kas tiešām centās un gribēja iesaistīties, tas izdevās.
5. Valodas attīstību, tai skaitā skaņu izrunu var sekmēt tad, kad tiek attīstīta pirkstu sīkā muskulatūra, kas pirkstiņrotaļās notiek visu laiku, savienojot roku ar pirkstu un citu ķermeņa daļu kustībām.
6. Pirms pirkstiņrotaļām ieteicams ievingrināt pirkstus un iepazīstināt bērnus ar katra pirksta nosaukumu.
7. Lai sekmētu konkrētās skaņas pareizu izrunu, nepieciešams atlasīt tieši šai skaņai piemērotas pirkstiņrotaļas, kurās šī skaņa atkārtojas pietiekami bieži un vēlams, lai tā atrodas dažādās vārda daļās – sākumā, vidū un beigās.
8. No pētījumā apskatītajām skaņām, visretāk bērni kļūdījās skaņas “l” izrunā, taču visbiežāk neskaidri tika izrunāta skaņa “s”.
9. Skaņu izrunu ar pirkstiņrotaļu palīdzību sekmēt izdevās lielākajai pusei no bērniem, tātad pirkstiņrotaļas ir valodas un skaņu izrunas sekmētājas.

Izmantotā literatūra

1. Auziņa, Dz (redaktore)., autorkolektīvs. (1999). *Psiholoģijas vārdnīca*. Mācību grāmata.
2. Bāra, A. (2016). *Runā ar mani, māmiņ!* Zvaigzne ABC.
3. Beļickis, I., Blūma D., Koķe T., Markus D., Skujiņa V., Šalme A. (2000). *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca*. Zvaigzne ABC.
4. Biseniece, M., Čukurs, E., Damberga, I., Hofmane, A., Mārtinsone, K., Miltuze, A...Voita D. (2015). *Psiholoģija I*.
5. Brantevica, A. (2016). *Draiskie artikulācijas vingrinājumi*. Raka.
6. Brice, B. (2016). *Pirkstiņu rotaļas* (2.papildināts izdevums). Raka.
7. Brice, B. (2017). *Visi desmit spēlējas*. Zvaigzne ABC.
8. Dzintere, D., Stangaine, I. (2007). *Rotaļa – bērna dzīvesveids*. Rīga: Raka
9. Golubina, V. (2007). *Pirmskolas pedagoga rokasgrāmata*. Izglītības soļi.
10. Griģe, G. (2017). *Jautrie pirkstiņi*. Raka.
11. Kušķe, L. (2013). *Metodiskās rekomendācijas logopēdiem, kā strādāt ar fonēmu uztveršanas un atšķiršanas izpēti, un fonēmu producēšanas izpēti testiem*. VISC.
12. Markus, D. (2003). *Bērna valoda: no pirmā klieziena līdz pasakai*. Rasa ABC.
13. Miltiņa, I. (2005). *Skaņas izrunas traucējumi*. Rīga: Raka.
14. Šternfelde, I. (2017). *Sīkās motorikas attīstīšana pirmsskolas vecuma bērniem*. Metodiskais materiāls. Pētergailis.
15. Vorda, Dr.S., (2017). *Mazais runā*. Zvaigzne ABC.
16. Zelmenis, V., (2000). *Pedagoģijas pamati*. Raka.
17. Большакова. С. Е., (2005). *Формирование мелкой моторики рук: Игры и упражнения*.
18. Филичева Т.Б., Чиркина Г.В. (2004). *Устранение общего недоразвития речи у детей дошкольного возраста*. Москва: Айрисс-пресс.
19. Козырева, Е. В. (2002). *Речевая коммуникация*. М.: Рипол класик.
20. Парамонова Л.Г. (2004). *Логопедия для всех*. СПб. Питер.
21. Alsberga, M., Antiņa I., Dortāne R., Frolova, I., Helmane, I., Jonīte, H...Volāne, E. (2016). *Latviešu valoda. Metodiskie ieteikumi pirmsskolas mācību programmu īstenošanai*. Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/met_iet_pirmsk_prog_ist.pdf

22. Bārda, E., Skaista, U. (2011). *VISC valodas (runas un rakstu) attīstības veicināšana bērniem no 5-8 gadiem*. Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/valattveic_5_8.pdf
23. Brice, B., Bula-Biteniece I., Gaide, D., Irbe, I., Lauka, A., Ozola, D., Rolanda L., Silova, M., Tempelfelde, I. (2018). *Pirmsskolas mācību programma*. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/10>
24. L.S.M.lv bērnu satura redakcija. (2019). *Skaitāmpanti pirkstiņrotāļām! Dienas darbiņš mazajiem*. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/vecaki-un-berni/skaitampanti-pirkstinrotalam-dienas-darbins-mazajiem.a305269/>
25. Svence, G. (2019). *Bērna runas attīstība pirmsskolas vecumā*. Pieejams: https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2019/10/SVENCE_Berna_runas_attistiba.pdf

Pielikumi

1.pielikums. Pirkstiņrotaļas skaņas “r” izrunai

Manas rokas un kājas.

Labā roka, kreisā roka -	→ Rāda nosauktās rokas.
Tās ir divas.	→ Sit plaukstas.
Labā roka, kreisā roka	→ Rāda rokas – vienu, tad otru.
Čakli visu paveic.	→ Sit plaukstas.
Labā roka, kreisā roka	→ Rāda rokas.
Viena otrai pretī dodas,	→ Sākot ar mazajiem pirkstiem, rokas “satiekas”.
Labā roka, kreisā roka,	→ Rāda rokas.
Palīdz visu veikt!	→ Sit plaukstas.
Labā kāja, kreisā kāja-	→ Pamīšus uz priekšu izstiepj kāju uz papēža.
Tās ir divas.	→ Ritmā piesit kājas.
Labā kāja, kreisā kāja	→ Pamīšus uz priekšu izstiepj kāju.
Līksmi zemi min.	→ Piesit kājas.
Labā kāja, kreisā kāja	→ Pamīšus uz priekšu izstiepj kāju.
Uz priekšu mani nes.	→ Paiet trīs mazus soliņus uz priekšu.
Labā kāja, kreisā kāja	→ Pamīšus uz priekšu izstiepj kāju.
Stingrā solī, raiti, droši	→ Soļo uz vietas.
Labus darbus veikt!	→ Soļo uz vietas.

(Brice, 2016, 16)

Labrīt!

Labrīt, labrīt,	→ Bērni stāv aplī; pamāj ar galvu pa labi, pa kreisi.
To sakām mēs visi tūlīt.	→ Sit plaukstas.
Labrīt, labrīt,	→ Pamāj ar galvu pa labi, pa kreisi.
Lai gaisma jums sirsniņā krīt!	→ Abas rokas pieliek pie sirsniņas.
Labrīt, labrīt,	→ Pamāj ar galvu pa labi, pa kreisi.
To nedrīkstam aizmirst nekad,	→ Noraidoša kustība ar rādītājpirkstu pa labi, pa kreisi.
Labrīt, labrīt,	→ Pamāj ar galvu pa labi, pa kreisi.
Lai pār pasauli skan!	→ Sit plaukstas.

(Brice, 2016, 19)

Putni ogās.

Mūsu dārzā, skaistā, lielā,

→ Bērni stāv, šūpo augšup izstieptas rokas.

Ķiršu kociņš aug.

Tad, kad ķirši sārtojas,

Putni ogas rauj.

→ Izstieptās rokas vēcina sānis kā spārnus.

Knābā ogas strazdiņi,

→ Labās rokas pirksti kā knābīši “knābā”

Pacienājas zvirbuļi.

→ pa kreisās rokas plaukstu.

Bet, kad vārnas atlido,

Mēs tās projām aizbaidām.

→ Plaušķina uz visām pusēm.

(Brice, 2017, 15)

Rūķa rati.

Raiti ripo rūķa rati,

→ Ritmiski veic kamoliņa tīšanas kustības.

Rūķa vezums ratos kratās;

→ Ar ķermeņa kustībām imitē vezuma kratīšanos.

Ratos viss, kas mežā skaists:

→ Uzskaita, pieliecot pa vienam otras rokas pirkstus.

Sēnes, ogas, riekstu maiss.

Rūķis brauc uz gadatirgu –

→ Ritmiski sit plaukstas.

Nopirks bērniem koka zirgu!

(Brice, 2017, 38)

Vāverīte.

Skripu, skrapu, skripu, skrapu:

→ Kustina abu roku saliektus pirkstus.

vāverīte kokā skrien.

→ Paceļ kreiso roku, kas saliekta elkonī, pa to ar labās rokas pirkstiem “skrien uz augšu”.

Lielu kaudzi ziemai liek:

→ Izpleš rokas, rādot – liels.

riekstiņš, riekstiņš;

→ Liek dūrītes vienu uz otras.

sēne, sēne;

→ Liek plaukstas horizontāli vienu uz otras.

riekstiņš, riekstiņš,

→ Liek dūrītes vienu uz otras.

čiekuriņš.

→ Saliek kopā abas plaukstas ar mazliet ieliektiem pirkstiem.

(Grīge, 2017, 26)

2.pielikums. Pirkstiņrotaļas skaņas “s” izrunai

Spalviņa.

Maza, maza spalviņa

Sūta Dārtai sveicienu:

Sveiciens te un sveiciens tur,

Sveiciens te un sveiciens tur!

(Brice, 2017, 12)

→ Nosauc bērna vārdu.

→ Ar spalviņu viegli pieskaras dažādām bērna sejas

Vai ķermeņa vietām.

Pelīte un krelles.

Dārtas lielai lellei

Saplīst sārtās krelles.

Skrien pa grīdu pelīte,

Atrod košu pērlīti.

Pērli uzvērs astē draiski -

Izskatīsies ļoti skaisti!

(Brice, 2017, 16)

→ Nosauc bērna vārdu.

→ Spēlē glisando uz metalofona.

→ Runas ritmā skandina šeikerus.

→ Skandina mazos zvārgulīšus.

Diendusa.

Mazais pirkstiņš gulēt iet,

Zeltnesim jau acis ciet,

Garais pirkstiņš gultā – hop!

Rādītājs vēl saka – stop!

Arī īkšķim nenāk miegs -

Netaisa tas acis ciet!

(Brice, 2016,12)

→ Kreisās rokas pirksti izstiepti. Sākot ar piekto

→ jeb mazo pirkstu, pa vienam saliec pirkstus dūrē.

→ Ritmā kustina rādītājpirkstu, tad saliec dūrē.

→

→ Ar labās rokas rādītājpirkstu “brīdina” īkšķi.

→

Sniedziņš.

Sniedziņš krīt, sniedziņš krīt, →

Visu zemi apsegs drīz. →

Sniedziņš krīt, sniedziņš krīt, →

Visu zemi apsegs drīz. →

Sniedziņš krīt uz vaidziņiem, →

Sniedziņš krīt uz pleciņiem, →

Iekrīt mūsu rociņās – →

Ai, cik priecīgas ir tās! →

Vieglas pirkstu kustības no augšas uz leju,

→ atdarinot sniegpārslu krišanu.

→ Vieglas pirkstu kustības pa vaigiem.

→ Abas rokas saliek riekšavā.

→ Sit plaukstas. (Brice, 2016, 28)

Mazo lāci gulēt liksim.

Mazo lāci gulēt liksim,	→	Ar labās rokas palīdzību noliec kreisās rokas īkšķi plaukstā
mīkstu segu uzklāsim!	→	un pārliet citus pirkstus tam pāri.
Aijā, aijā; ai, jai, jā,	→	Kreiso plaukstu iegulda labajā plaukstā un lēni šūpo
guli saldā miedziņā!	→	pa labi un pa kreisi.
Kad no rīta saule lēks,	→	Labo roku paceļ augstu gaisā un izpleš pirkstus, rādot saulīti,
		tad roku ātri nolaiž lejā.
Lācis acis vērs un teiks:	→	
“Laburītu, laburīt”,	→	Izslīn kreisās rokas īkšķi un to ritmiski kustina.
Nāc ar mani spēlēties!”	→	
Otrs lācis klāt(u) nāks,	→	Tuvina labās rokas īkšķi kreisās rokas īkšķim.
Abi divi dejot sāks:	→	
Ram tai, ram tai, rallalā,	→	Apļo abus īkšķus vienu ap otru.
Ram tai, ram tai, rallalā!	→	

(Grīge, 2017, 30)

Vilcienā.

Pieci mazi vīriņi brauca vilcienā: čuk-čuk-čuk, čuk-čuk-čuk, čuk-čuk-čuk, tū!

Viens kāpa laukā pirmajā pieturā: tū-tū!

Četri mazi vīriņi brauca vilcienā: čuk-čuk-čuk, čuk-čuk-čuk, čuk-čuk-čuk, tū!

Viens kāpa laukā otrajā pieturā: tū-tū!

Trīs mazi vīriņi brauca vilcienā: čuk-čuk-čuk, čuk-čuk-čuk, čuk-čuk-čuk, tū!

Viens kāpa laukā trešajā pieturā: tū-tū!

Divi mazi vīriņi brauca vilcienā: čuk-čuk-čuk, čuk-čuk-čuk, čuk-čuk-čuk, tū!

Viens kāpa laukā galastacijā: tū-tū!

Viens maziņš vīriņš paliek vilcienā: čuk-čuk-čuk, čuk-čuk-čuk, čuk-čuk-čuk, tū!

Tam uznāca miedziņš galastacijā: tū-tū.

[Dziedot vai ritmiski skandējot, rāda visus pirkstiņus pēc kārtas. Sākot ar īkšķi un izrunājot vārdus “Viens kāpa laukā”, ikreiz vienu pirkstu pieliec plaukstai. Zilbes “čuk-čuk-čuk” pavada ar rītmiskiem kāju piesitieniem.]

(Brice, 2017, 39)

Čaklās rokas.

- Man ir čaklas rokas – darbus darīt sokas; → Groza uz priekšu izstieptas roku delnas.
Nemu dziju, satinu lielā, lielā kamolā. → Imitē kamola tīšanu.
Man ir čaklas rokas – darbus darīt sokas; → Groza uz priekšu izstieptas roku delnas.
Mīklas plāksni rullēju, gardu picu izcepu. → Imitē mīklas rullēšanu (var izmantot ritma kociņus kā mīklas rullīšus).
Man ir čaklas rokas – darbus darīt sokas; → Groza uz priekšu izstieptas roku delnas.
Veru diegu adatā, lellei kleitu salāpu. → Atdarina diegu vēršanu adatā un šūšanu.
Man ir čaklas rokas – darbus darīt sokas; → Groza uz priekšu izstieptas roku delnas.
No šī dzijas kamoliņa lellei šalli adīšu. → Savieno katras rokas rādītājpirkstu ar otras rokas īkšķi un, ritmiski grozot rokas, pamīšus ceļ rādītājpirkstus pāri vienu otram un atkal savieno ar īkšķiem.

(Brice, 2017, 27)

Pavasara zvaniņš.

- Dili, dili, dili din, → Skandina iedomātu zvaniņu.
Atskan zvaniņš dzin, dzin, dzin! →
Pamodina vabolīti, → Saliektus labās rokas pirkstus kustina, atdarinot vabolīti.
Pamodina taurenīti, → Kopā krusteniski saliek abu roku plaukstas kā tauriņa spārnus, kustina.
Mostas viss, kas liekas jauks, → Izpleš rokas.
Mosties, mosties mīļais draugs! → Sit plaukstas.

(Brice, 2016, 29)

Dzirnavās.

- Klip klap klap, →
Klibi klap klap, →
Klip klap klap, →
Klibi klap klap, →
Maisā birst miltiņi. → Izpilda, ritmiski skandējot tekstu ar ritma
Klip klap klap, → pavadījumu – vienreiz piesit kāju, divas reizes
Klibi klap klap → sasit plaukstas. Pakāpeniski kāpina

Klip klap klap,

Klibi klap klap

Bērniem būs pīrāgi,

Bērniem būs pīrāgi.

(Brice, 2016, 21)

→ | izpildījuma tempu un vienlaikus skaidri izrunā
→ | tekstu.
→ |
→ |

GALVOJUMS

Es, Jeļena Ventere

apliecinu, ka darbs izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem.

Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u. c. avotu sarakstā.

Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām u. c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, pētnieciskajā darbā un tā pielikumos norādītas atsauces.

Darba autors

Jeļena Ventere

Datums: 2021. gada 16.novembris

IZZĪŅA PAR AIZSTĀVĒŠANU

Kvalifikācijas darbs / Bakalaura darbs / Diplomdarbs izstrādāts

LU pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē

(fakultāte)

Ar savu parakstu apliecinu, ka darbs izstrādāts patstāvīgi.

Darba autors - Jeļena Ventere

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Darba zinātniskais vadītājs -

_____ (akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds, paraksts)

Kvalifikācijas darbs / Bakalaura darbs / Diplomdarbs aizstāvēts

Pārbaudījuma komisijas 20 __.gada _____ sēdē, protokola Nr.

vērtējums _____

(vērtējums) (vērtējums vārdiem)

Valsts pārbaudījuma

komisijas priekšsēdētājs _____

(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds)

(paraksts)